

Er det mange «arbeidende fattige» blant selvstendige næringsdrivende i Norge?

Christian Brovold

TALL

SOM FORTELLER

RAPPORTER / REPORTS

2025/23

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå

Publisert: 21. august 2025

ISBN 978-82-587-2026-0 (elektronisk)

ISSN 1892-7513 (elektronisk)

Standardtegn i tabeller	Symbol
Ikke mulig å oppgi tall Tall finnes ikke på dette tidspunktet fordi kategorien ikke var i bruk da tallene ble samlet inn.	.
Tallgrunnlag mangler Tall er ikke kommet inn i våre databaser eller er for usikre til å publiseres.	..
Vises ikke av konfidensialitetshensyn Tall publiseres ikke for å unngå å identifisere personer eller virksomheter.	:
Desimaltegn	,

Forord

Denne rapporten kartlegger andelen selvstendig næringsdrivende i Norge med lavinntekt i 2023. Vi bruker i stor grad en indikator for å se på andelen som både har lav formue og vedvarende lavinntekt, kalt «inntekts- og formuesfattigdom». Selvstendig næringsdrivende blir bredt definert ut fra skattelovgivningens kriterier som å ha næringsinntekt eller -underskudd i inntektsåret, og de sammenlignes gjennomgående med de som kun mottar lønn. Dette gjøres for å relatere selvstendige næringsdrivende til situasjonen i arbeidsmarkedet som en helhet. Videre identifiseres hvilke sosiodemografiske faktorer som korrelerer med nevnte indikator for inntekts- og formuesfattigdom. Formålet med rapporten er å forstå situasjonen for selvstendig næringsdrivende i Norge bedre i konteksten av en bredere europeiske diskusjon om fenomenet «arbeidende fattige».

Rapporten er finansiert av Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 18. august 2025

Ann Kristin Brændvang

Sammendrag

Formålet med rapporten er å måle andelen «arbeidende fattige» blant selvstendig næringsdrivende i Norge, samt kartlegge sosiodemografiske kjennetegn og næringstilknytning for disse. Selvstendig næringsdrivende har som gruppe klart større inntektsulikhet enn lønnstakere i Norge. De har også i større grad innslag av usikre inntekter, og en større andel av de inntektsfattige har en økonomisk buffer i form av oppspart formue. Derfor anvendes en indikator for «inntekts- og formuesfattigdom» i analysen i tillegg til de vanligste lavinntektsindikatorerne, definert som å ha lav formue i tillegg til vedvarende lavinntekt i en treårsperiode.

Selvstendig næringsdrivende er i rapporten bredt definert, ut fra skattelovgivningens kriterier, som alle med noe beløp for næringsinntekt eller -underskudd i inntektsåret. Personer under 18 år og studenter holdes utenfor. De næringsdrivende skilles videre i dem som har sin hovedinntekt fra næringsvirksomhet og dem som har mer inntekt fra lønn, trygd og pensjon. Disse sammenlignes med alle med noe beløp for lønn i mulig kombinasjon med andre inntekter, men ingen næringsinntekt i inntektsåret 2023, og i rapporten omtales disse tre gruppene samlet som de «yrkesaktive».

Blant de 107 900 næringsdrivende med hovedinntekt fra næring i 2023 har 12,4 prosent årlig lavinntekt og 5,9 prosent er inntekts- og formuesfattige slik det er definert her. Tilsvarende andeler for de 216 300 næringsdrivende med hovedinntekt fra lønn, trygd og pensjon var henholdsvis 6,2 og 2,8 prosent, og for de nærmere 2,8 millioner lønnsinntakere henholdsvis 6,3 og 3,9 prosent. For befolkningen som helhet var andelene 10,9 og 6,2 prosent til sammenligning. Næringsdrivende med hovedinntekt fra næring er altså noe overrepresentert ved årlig lavinntekt, samtidig som de med lavinntekt har en større andel med betydelige økonomiske ressurser i formue i forhold til andre yrkesaktive. Noe vi ser ved at over halvparten av dem med årlig lavinntekt blant næringsdrivende, faller utenfor indikatoren for inntekts- og formuesfattigdom.

Når vi sammenligner de inntekts- og formuesfattige med alle i gruppen, både blant de næringsdrivende og lønnsinntakere, finner vi at unge aleneboende, innvandrere, lavt utdannede og aleneforsørgere er klart overrepresentert. Derimot er eldre, boligeiere og fagorganiserte underrepresenterte.

Siden rapporten bredt inkluderer alle med en eller annen form for yrkesinntekt i inntektsåret, gjøres det også et eget skille for sterk yrkestilknytning, definert som å ha yrkesinntekter over to ganger folketrygdens grunnbeløp og høyere enn samlet trygd og pensjon. Litt under halvparten av de inntekts- og formuesfattige yrkesaktive hadde slik sterk tilknytning, sammenlignet med 74 og 80 prosent blant henholdsvis de næringsdrivende og lønnsinntakere totalt. Dette indikerer en opphopning av lave arbeidsinntekter eller lav eller ustabil arbeidsdeltakelse i gruppen av inntekts- og formuesfattige.

Av de 107 900 næringsdrivende med hovedinntekt fra næring er det visse enkelt næringer (SN2007) som skiller seg ut ved særlig høy forekomst av inntekts- og formuesfattigdom i forhold til gruppen som helhet. De klart høyeste andelene observeres innen næringene «andre post- og budtjenester», «rengjøring av bygninger», «malerarbeid» og «annen personlig tjenesteyting», fra 14 til 21 prosent. Også næringsdrivende utøvende musikere og scenekunstnere, visuelle kunstnere og frisører har relativt stor andel inntekts- og formuesfattige. I de mest utsatte næringene opptrer kjennemerkene framhevet over hyppigere, som lav utdanning (f.eks. 62 prosent innen budtjenester), andel innvandrere (85 prosent innen rengjøring), andel under 35 år (57 prosent innen scenekunst) og lav fagorganisering (12 prosent innen frisering).

Abstract

The purpose of this report is to measure the share of “working poor” among self-employed individuals in Norway, as well as to map their socio-demographic characteristics and industry affiliation. As a group, the self-employed show markedly greater income inequality than wage earners in Norway. They also tend to have more volatile earnings, and a larger share of the income-poor have a financial buffer in the form of accumulated wealth. For this reason, the analysis uses an indicator of “income and wealth poverty” in addition to the more common low-income measures. This is defined as having low wealth in combination with persistent low income over a three-year period.

In this report, the term self-employed is broadly defined, following the criteria of the tax legislation, as anyone with any amount of business income or loss during the income year. Persons under 18 and students are excluded. The self-employed are further divided into those whose main income comes from business activity, and those whose main income comes from wages, benefits, or pensions. These groups are compared with all individuals who have any amount of wage income, possibly in combination with other income, but no business income in the income year 2023. In the report, these three groups are collectively referred to as the “economically active”.

Among the 107,900 self-employed individuals whose main income came from business activity in 2023, 12.4 percent had an annual low income, and 5.9 percent were in income and wealth poverty as defined here. The corresponding shares for the 216,300 self-employed whose main income came from wages, benefits, or pensions were 6.2 and 2.8 percent, respectively, while for the roughly 2.8 million wage earners, the shares were 6.3 and 3.9 percent. For the population as a whole, the shares were 10.9 and 6.2 percent, respectively. Self-employed with their main income from business activity are therefore somewhat overrepresented among those with annual low income, while at the same time those with low income have a larger share with substantial financial resources in the form of wealth compared to other economically active groups. This is reflected in the fact that more than half of those with annual low income among the self-employed fall outside the indicator for income and wealth poverty.

When comparing those in income and wealth poverty with their respective groups as a whole—both among the self-employed and among wage earners—we find that young persons living alone, immigrants, people with low education, and single parents are clearly overrepresented. In contrast, older individuals, homeowners, and trade union members are underrepresented.

Since the report broadly includes everyone with some form of earned income during the income year, a separate distinction is also made for strong labour market attachment. This is defined as having earned income exceeding twice the National Insurance basic amount and higher than the combined total of benefits and pensions. Just under half of the income- and wealth-poor among the economically active had such strong attachment, compared to 74 and 80 percent among the self-employed and wage earners in total, respectively. This suggests a concentration of low earnings or low and unstable labour market participation within the income- and wealth-poor group.

Among the 107,900 self-employed with main income from business activity, certain industries (SIC 2007 classification) stand out with particularly high rates of income and wealth poverty compared to the group as a whole. The highest shares are observed in “other postal and courier activities”, “cleaning of buildings”, “painting”, and “other personal service activities”, ranging from 14 to 21 percent. Self-employed performing musicians and dramatic artists, visual artists, and hairdressers also have relatively high shares in income and wealth poverty. In the most vulnerable industries, the highlighted characteristics appear more frequently - for example, low education (62 percent in courier services), share of immigrants (85 percent in cleaning), share under 35 years of age (57 percent in performing dramatic arts), and low trade union membership (12 percent in hairdressing).

Innhold

Forord.....	3
Sammendrag	4
Abstract.....	5
1. Innledning.....	7
1.1. Formål og metodiske valg.....	7
1.2. Kort om valg av populasjon og om datagrunnlaget.....	7
1.3. Oppbygning av rapporten.....	7
2. Hvem er de selvstendig næringsdrivende og hvilke økonomiske risikoer skiller de fra ansatte?.....	9
2.1. Definisjoner av gruppen selvstendig næringsdrivende i europeisk statistikk og lovverk.....	9
2.2. Begrepsbruk og avgrensninger knyttet til selvstendige i norsk kontekst	9
2.3. Vanlige kriterier for å regnes som selvstendig næringsdrivende.....	10
2.4. Ulike typer av selvstendig næringsdrivende	10
2.5. Økonomisk sårbarhet blant selvstendig næringsdrivende	11
2.6. Velferdsordninger for selvstendig næringsdrivende	12
3. Datamateriale, avgrensning av grupper og indikatorer	13
3.1. Datamateriale og avgrensning av gruppen selvstendig næringsdrivende	13
3.2. Fattigdomsbegrepet, indikatorvalg og definisjon av inntekts- og formuesfattige	14
3.3. Operasjonaliseringen av «arbeidende» i denne rapporten og ellers	16
3.4. Overordnede mekanismer for å forklare arbeidende fattiges situasjon	17
4. Resultater og diskusjon.....	19
4.1. Selvstendig næringsdrivendes plassering i inntekts- og formuesfordelingen	19
4.2. Andelen inntekts- og formuesfattige selvstendig næringsdrivende på overordnet nivå ..	21
4.3. Underskudd i næring på årlig basis gir ikke økt risiko for inntekts- og formuesfattigdom	22
4.4. Inndeling etter hovedinntektskilde og grad av yrkestilknytning	23
4.5. Overrepresenterte sosiodemografiske kjennetegn blant inntekts- og formuesfattige arbeidende.....	28
4.6. Næringsspesifikke forskjeller i inntekts- og formuesfattigdom blant selvstendig næringsdrivende	31
Referanser	36
Figurregister	39
Tabellregister	40

1. Innledning

1.1. Formål og metodiske valg

Selvstendig næringsdrivende er en sammensatt gruppe med store økonomiske forskjeller. De har vist seg å ha større grad av varierende inntekter enn vanlige arbeidstakere, samt en hyppigere forekomst av en økonomisk buffer i form av oppspart formue. På denne bakgrunn anvender denne rapporten en kombinert indikator for «inntekts- og formuesfattigdom» som presentert i Langørgen et al. (2024, s. 37–40), utover de vanlige årlige og vedvarende lavinntektsindikatorne, for forsøksvis å avgrense de økonomisk utsatte i denne gruppen mest mulig presist. Formålet med rapporten er å identifisere hvilke næringer og sosiodemografiske faktorer som henger tettest sammen med høye andeler for nevnte indikator for inntekts- og formuesfattigdom.

1.2. Kort om valg av populasjon og om datagrunnlaget

Analysen bygger på detaljerte registerdata fra Statistisk sentralbyrå (SSB), nærmere bestemt data fra «Inntekt og formue for husholdninger» og «Inntekt for personlig næringsdrivende» for året 2023. Populasjonen av selvstendig næringsdrivende er bredt definert i tråd med skattelovgivningens kriterier, og omfatter 324 118 personer (studenter ekskludert) over 18 år. Alle næringsdrivende med positive eller negative næringsinntekter, altså overskudd eller underskudd i næring, er altså inkludert i utvalget. Bakgrunnen for en slik bred definisjon er at studier har pekt på svak eller marginal yrkestilknytning som en viktig årsak bak forekomsten av «arbeidende fattige» i Europa (f.eks. Halleröd et al. (2015)). Å ekskludere personer med lave yrkesinntekter kan introdusere en skjevhet, ved at de svakest stilte gruppene i arbeidsmarkedet ikke regnes som *arbeidende*. Like fullt anvendes også et skille etter sterk eller svak yrkestilknytning i deler av rapporten, basert på minimumsnivåer for yrkesinntekter, for å analysere forekomsten av inntekts- og formuesfattigdom opp mot graden av tilknytning.

Et todelte skille for de selvstendig næringsdrivende, basert på hvilken kilde hovedinntekten stammer ifra, benyttes også ofte i rapporten. Av totalt 324 118 selvstendig næringsdrivende har 107 856 hovedsakelig inntekt fra næring, mens flertallet på 216 262 har kombinasjonsinntekter med høyere innslag av lønn, pensjon eller trygd. Rapporten sammenligner disse gruppene med øvrige personer som kun har lønnsinntekt eller andre inntekter i kombinasjon med lønn, men ikke næringsinntekt, og omtaler disse gruppene som de «yrkesaktive». Tabell 1.1 oppsummerer de overordnede populasjonene som studeres gjennom rapporten.

Tabell 1.1 Antall selvstendige næringsdrivende¹ etter hovedkilde til livsopphold og antall lønsmottakere uten næringstilknytning². Studenter ekskludert. Personer. 2023

	Antall personer
Totalt antall bosatte i privathusholdninger ekskl. studenter	5 400 915
Herav: Yrkesaktive over 18 år	3 122 206
Herav: Selvstendig næringsdrivende	324 118
Herav: Hovedinntekt fra næring	107 856
Herav: Hovedinntekt fra lønn/trygd/pensjon	216 262
Herav: Lønsmottakere uten tilknytning til næringsvirksomhet	2 798 088

¹ Alle over 18 år med skattemessig beløp for næringsinntekt eller underskudd i 2023.

² Alle over 18 år med skattemessig lønnsinntekt som ikke har næringsinntekt eller underskudd i 2023.

Kilde: Inntekt og formue for husholdninger og Inntekt for personlig næringsdrivende, Statistisk sentralbyrå

1.3. Oppbygning av rapporten

Innledningsvis i kapittel 2 presenteres definisjoner og juridiske avgrensninger av selvstendig næringsdrivende i både norsk og europeisk kontekst. Deretter, i kapittel 3, følger en oppsummering av hvordan «arbeidende» og «fattige» er blitt operasjonalisert både i statistikk og forskning.

Utfordringer ved bruk av de vanligste lavinntektsindikatorne for selvstendig næringsdrivende vies særlig oppmerksomhet, og bruken av en supplerende indikator for inntekts- og formuesfattigdom begrunnes.

Resultater og analyse følger i kapittel 4. I kapittel 4.1 undersøkes først hvordan selvstendig næringsdrivende plasserer seg i den norske inntekts- og formuesfordelingen, sammenlignet med lønnstakere og befolkningen totalt sett. Kapittel 4.2 viser videre andelene med inntekts- og formuesfattigdom på overordnet nivå. I kapittel 4.4 fordeles de selvstendige næringsdrivende og lønnstakerne i sosioøkonomiske grupper for høy og lav yrkestilknytning for å gi et litt mer finmasket bilde av forekomsten av inntekts- og formuesfattigdom. Kapittel 4.5 ser nærmere på hvilke sosiodemografiske kjennetegn som fremtrer hyppigere blant inntekts- og formuesfattige selvstendig næringsdrivende og lønnstakere. Til sist i kapittel 4.6 gjøres en nærmere analyse på næringsnivå av forekomsten av inntekts- og formuesfattigdom blant selvstendig næringsdrivende med hovedinntekt fra næring, hvor særlig utsatte næringer trekkes frem og diskuteres.

2. Hvem er de selvstendig næringsdrivende og hvilke økonomiske risikoer skiller de fra ansatte?

2.1. Definisjoner av gruppen selvstendig næringsdrivende i europeisk statistikk og lovverk

Det finnes ingen entydig definisjon på gruppen selvstendig næringsdrivende i europeisk kontekst. Flere land står overfor utfordringer med å skille mellom reell selvstendig næringsvirksomhet og «økonomisk avhengig arbeid», som befinner seg i grenselandet mellom lønnsarbeid og selvstendig virksomhet. Avgrensingen av selvstendig næringsvirksomhet opp mot arbeid med avhengighet til en arbeidsgiver varierer i lovgivning både innad i og mellom land. I nasjonale lovverk finnes eksempler på avvikende fortolkning av gruppen mellom skattelovgivning, trygdelovgivning og arbeidsrett ([Eurofound, 2010](#), s. 13-19; [Eurofound, 2017a](#), s. 37-46; [Spasova et al., 2017](#), s. 27-30).

På et så fragmentert domene definisjonsmessig, vil juridiske definisjoner i mange land dermed avvike fra avgrensingen av gruppen for statistiske formål. Nasjonale statistikkprodusenter søker ofte å følge internasjonalt standardiserte klassifikasjoner utviklet av Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO), som skiller mellom selvstendige næringsdrivende som jobber alene og næringsdrivende med ansatte. Denne ILO-distinksjonen er imidlertid ikke alltid relevant eller tydelig i de nasjonale lovverkene, slik man eksempelvis kan observere i Frankrike og Norge. Disse landene opererer med juridiske definisjoner som ikke eksplisitt trekker opp skillet mellom næringsdrivende som jobber alene («own-account workers») og næringsdrivende med ansatte («employers»), noe som ytterligere kompliserer definering av gruppen i praksis ([Eurofound, 2010](#), s. 19).

2.2. Begrepsbruk og avgrensninger knyttet til selvstendige i norsk kontekst

Begrepsforvirringen bidrar til varierende operasjonaliseringer i forskning og statistikk, noe som kan skape uklarhet når man skal vurdere lavinntekt eller inntekts- og formuesfattigdom blant selvstendig næringsdrivende. En presis og nyansert begrepsbruk er derfor avgjørende for å kunne analysere denne gruppens sosiale og økonomiske situasjon på en pålitelig måte.

I Norge har begrepene «selvstendig næringsdrivende», «selvstendige oppdragstakere» og «frilansere» ulik betydning i både dagligtale og juridisk sammenheng. Dette skaper utfordringer for både forskning, statistikk og politikkutforming, da grensene mellom disse gruppene ofte er uklare og kontekstavhengige.

«Selvstendige oppdragstakere» er personer som utfører arbeid på oppdrag for en bedrift uten å ha status som arbeidstaker. Dette skiller dem fra «selvstendig næringsdrivende» i snever forstand, som typisk driver for egen regning og risiko og kan ha egne ansatte. Arbeidsmiljøloven opererer med en todelt forståelse, der samlebetegnelsen «selvstendig oppdragstaker» omfatter alle personer som faller utenfor lovens arbeidstakerbegrep ([NOU 2021: 9](#), s. 106).

Ikke-ansatte som mottar kompensasjon for arbeid i form av lønnsinntekter, omtales i Norge ofte som frilansere. Samtidig finnes det også andre grupper som mottar slik lønn i form av honorarer, og som derfor i bredere forstand inngår i kategorien oppdragstakere – for eksempel styremedlemmer ([Køber, 2020](#)). Folketrygdloven definerer en frilanser som «enhver som utfører arbeid eller oppdrag utenfor tjeneste for lønn eller annen godtgjørelse, men uten å være selvstendig næringsdrivende». Hensikten med dette skillet er primært å differensiere hvilke rettigheter til ytelser som gjelder for de ulike gruppene.

I skatterettslig sammenheng går hovedskillet mellom arbeidstakere og frilansere på den ene siden og selvstendig næringsdrivende på den andre. Dette har særlig betydning for plikten til å trekke

forskuddsskatt: For både arbeidstakere og frilansere er det arbeidsgiver eller oppdragsgiver som har ansvar for forskuddstrekk, mens selvstendig næringsdrivende må stå for dette selv. Frilanseres inntekter skattlegges som lønn, mens inntekter fra ordinær næringsvirksomhet – enten gjennom enkeltpersonforetak eller deltakelse i ansvarlige selskaper – skattlegges som næringsinntekt ([Alsos et al., 2022](#), s. 11).

En mindre vanlig måte å organisere selvstendig næringsvirksomhet på i en folkelig forståelse av begrepet, er gjennom aksjeselskap. Selv om virksomhet i realiteten drives som selvstendig arbeid, og den aktive eieren av selskapet omtaler virksomheten sin slik, regnes den formelt ikke som selvstendig næringsvirksomhet etter skattelovgivningen og folketrygdloven. Mange av dem som etablerer aksjeselskap velger å ansette seg selv, og får dermed status som arbeidstaker etter arbeidsmiljøloven (NOU 2021: 9, s. 108; [Altinn](#), 2025a). Disse regnes gjerne som aktive eller arbeidende eiere, og kombinerer ofte lønn og utbytte som ulike former for kompensasjon for egen arbeidsinnsats.

2.3. Vanlige kriterier for å regnes som selvstendig næringsdrivende

Det finnes likevel noen gjennomgående trekk som er ment å beskrive essensen av selvstendig næringsvirksomhet som er gjennomgående på tvers av land. Hensikten med disse kriteriene er å skille denne typen aktivitet fra sysselsetting med avhengighet til arbeidsgivere. Det viktigste kriteriet er nettopp denne manglende underordningen, ved at den selvstendige ikke er bundet av instruksjonsmyndigheten til en styrende part, men styrer sin egen virksomhet for egen regning og risiko. Typiske kjennetegn inkluderer også kontroll over egen arbeidstid, valg og bruk av egne arbeidsverktøy og friheten til å velge kunder og oppdrag. En annen viktig forskjell fra ordinære lønnstakere er at selvstendig næringsdrivende vanligvis får betalt på grunnlag av resultater eller ferdigstilte prosjekter, og ikke basert på arbeidstid eller faste lønnsatser (Eurofound, 2010, s. 16-18).

Autonomien til å forhandle og inngå kontrakter med flere parter, uten fast avhengighet til enkeltkunder, er spesielt viktig. Dersom en næringsdrivende blir økonomisk avhengig av én enkelt kunde, utfordrer dette selve grunnlaget for statusen som selvstendig næringsdrivende. Slike situasjoner har gitt opphav til juridiske gråsoner og en diskusjon om det er nødvendig å utvikle hybride kategorier som «økonomisk avhengige selvstendige», ettersom det tradisjonelle skillet mellom arbeidstakere og selvstendige i økende grad utfordres og skaper behov for tydeligere eller nye klassifiseringer (Eurofound, 2017a, s. 38-44). Problemstillingen har blitt særlig aktuell med fremveksten av digitale plattformer som tilbyr avansert infrastruktur for formidling av varer og tjenester mellom tilbydere og forbrukere. Disse plattformene bidrar til å viske ut grensene mellom virksomhet som selvstendig oppdragstaker og tradisjonell arbeidstaker (NOU 2021: 9, s. 112). I Norge viser Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) at økonomisk avhengige selvstendige – det vil si personer som både er avhengige av én enkelt kunde og ikke styrer egen arbeidstid – utgjør en liten andel, kun 4 prosent, av de selvstendige næringsdrivende. De fleste oppgir dessuten at de har valgt denne arbeidsformen selv. Samtidig var det om lag 36 000 personer som var avhengige av én kunde ([Sundt & Lien, 2018](#)).

Disse kriteriene for selvstendig næringsdrivende brukes ofte i kombinasjon, men det finnes variasjoner mellom land. Mens noen land hovedsakelig legger vekt på «manglende underordning», kan andre land kreve kombinasjoner av flere kriterier, inkludert økonomisk risiko, autonomi i arbeidsmarkedet og eierskap til produksjonsmidler (Eurofound, 2010, s. 14-18).

2.4. Ulike typer av selvstendig næringsdrivende

Eurofound (2010, s. 2) skisserer en overordnet inndeling av selvstendig næringsdrivende i fem kategorier som illustrerer mangfoldet i gruppen. Selv om de selvstendige opererer innenfor et bredt

spekter av næringer, både innovative og tradisjonelle, kan enkelte organisatoriske fellestrekk likevel identifiseres.

Den første kategorien består av gründere eller næringsdrivende med ansatte, som driver virksomhet ved å ansette og lede egne arbeidstakere.

Den andre gruppen er selvstendige innenfor såkalte frie yrker, som ofte er strengt regulert av offentlige myndigheter og krever autorisasjon for å få tilgang til markedet. Typiske norske eksempler her er leger, tannleger og advokater.

En tredje gruppe utgjøres av håndverkere, handelsmenn og bønder, typisk innen mer tradisjonelle yrker. Disse driver gjerne mindre bedrifter, hvor et lite antall ansatte eller familiemedlemmer ofte bistår i driften. Et konkret eksempel fra Norge kan være ektepar som driver gårdsbruk sammen, der inntektene fra virksomheten gjerne tilfaller begge parter.

En fjerde gruppe kalles ofte «nye profesjonelle», og omfatter personer som driver næringsvirksomhet innen kvalifiserte, men uregulerte yrker. Eksempler her inkluderer selvstendige innen media, design, kunst og kultur, områder som gjerne krever spesialisert kompetanse, men ikke nødvendigvis offentlig autorisasjon.

Den siste kategorien er de lavt kvalifiserte selvstendig næringsdrivende uten ansatte. Typiske eksempler kan være næringsdrivende innen renhold, servering, budtjenester eller personlig tjenesteyting. Denne gruppen er særlig viktig fordi den har vist seg å ha betydelig større risiko for «fattigdom» eller lav inntekt i europeisk sammenheng sammenlignet med andre selvstendig næringsdrivende ([Horemans & Marx, 2017](#)).

2.5. Økonomisk sårbarhet blant selvstendig næringsdrivende

Eurofound (2017a, s. 15-26) presenterer en alternativ typologi i en nyere rapport om selvstendig næringsdrivende i Europa, som synliggjør systematiske, kvalitative forskjeller i økonomisk utsatthet og sårbarhet mellom fem undergrupper av selvstendig næringsdrivende. Disse gruppene inkluderer stabile selvstendig næringsdrivende uten ansatte, småhandlere og bønder, selvstendig næringsdrivende med ansatte, «sårbare» selvstendig næringsdrivende og såkalte «falske» selvstendig næringsdrivende. Kategoriene er basert på en kartlegging av ulike mønstre i arbeidsforholdene, som om virksomheten er valgt frivillig, graden av jobbtilfredshet, økonomisk avhengighet av enkeltkunder, inntektsnivå, arbeidstid, samt helse og velvære.

Selv om majoriteten av de selvstendige rapporterer høy jobbkvalitet, gjelder dette særlig næringsdrivende med ansatte og stabile selvstendig næringsdrivende uten ansatte. Disse gruppene kjennetegnes ved at de har valgt denne arbeidsformen frivillig, trives med å være sin egen sjef, og opplever ikke ansvaret som belastende.

I kontrast står to andre grupper – de «sårbare» og de «falske» selvstendig næringsdrivende – som til sammen anslås å utgjøre om lag en fjerdedel av de selvstendige i Europa. Disse har i større grad valgt selvstendig næringsvirksomhet av mangel på bedre alternativer, og preges av økonomisk usikkerhet.

De sårbare er ofte økonomisk avhengige av én eller få oppdragsgivere og har vanskeligheter med å sikre seg tilstrekkelig oppdrag. De «falske» selvstendig næringsdrivende skiller seg ut ved svært lav grad av autonomi i arbeidshverdagen, og deres situasjon ligner i praksis ordinært ansettelsesforhold – dog uten tilgangen til sosiale sikkerhetsnett som følger med. Disse to gruppene fremstår som særlig relevante i diskusjonen om såkalte «økonomisk avhengige selvstendige».

Selv om rapporten ikke omfatter Norge, peker den på at de nordiske landene i betydelig mindre grad preges av sårbare og falske selvstendig næringsdrivende. Dette knyttes særlig til omfattende og universelle velferdsordninger, samt et godt regulert arbeidsmarked (Eurofound, 2017a, s. 48). Det er rimelig å anta at et tilsvarende mønster også gjør seg gjeldende for Norge.

2.6. Velferdsordninger for selvstendig næringsdrivende

Det pågår en bred europeisk diskusjon om sosial beskyttelse for selvstendig næringsdrivende – en utfordring som også gjelder de nordiske landene (Alsos et al., 2022). Særlig har det vært fokus på tilgangen til ytelser ved arbeidsledighet, sykdom og arbeidsulykker, som er avgjørende for å redusere økonomisk sårbarhet både på kort og lang sikt. Manglende sosial beskyttelse rammer særlig de mest utsatte gruppene, som økonomisk avhengige selvstendig næringsdrivende. Det har derfor vært en økende debatt om hvorvidt denne typen arbeidsforhold i noen tilfeller benyttes strategisk for å unngå arbeidsgiveransvar, inkludert plikt til å betale sosiale avgifter og forsikringer (Eurofound, 2017a, s. 61-62). For Norges del har vernehensynet til arbeidere kontra den enkeltes rett til å operere selvstendig, vært prøvd i rettssystemet. Det avgjørende i valg av sysselsettingsform ble blant annet behandlet i den såkalte Aleris-saken, der retten åpnet for at et «reelt» og «informert» valg om å være oppdragstaker kan tillegges vekt. Samtidig ble det understreket at vernehensynet fortsatt står sterkt for dem som ikke fullt ut forstår eller kan vurdere konsekvensene av å stå utenfor arbeidstakervern ([Thorsdalen Wik, 2019](#)).

At mange velferdsytelser er betinget av opptjening, utgjør et særlig problem for selvstendig næringsdrivende med lave og ustabile inntekter. Der ordningene er frivillige, er det også mange som velger å ikke delta. Volatile inntekter kombinert med strengere opptjeningskrav – for eksempel høyere inntektsgrenser enn for ansatte – gjør tilgangen til ytelser vanskelig i flere europeiske land. Kortere varighet på rett til ytelser for selvstendige forsterker problemet ytterligere. Dette kan også bidra til segmentering i arbeidsmarkedet, ettersom bytte av sysselsettingsform kan innebære tap av rettigheter. I tillegg rapporteres det fra enkelte land om utstrakt underrapportering eller ikke-rapportering av inntekt blant selvstendig næringsdrivende, noe som ikke bare vanskeliggjør vurderingen av inntektsgrunnlag, men i mange tilfeller også fører til at man ikke oppfyller vilkårene for å få rett til velferdsytelser (Spasova et al., 2017, s. 16).

I Norge har selvstendig næringsdrivende generelt svakere dekning enn ordinære arbeidstakere, ettersom de selv må dekke arbeidsgivers andel av finansieringen av velferdsytelsene. Systemet er innrettet slik at de selv må bære risikoen ved perioder med lav oppdragsmengde, og de har dermed ikke rett til dagpenger, slik som vanlige ansatte og frilansere. De har også færre rettigheter knyttet til sykepenger, og må selv tegne tilleggsforsikringer for å oppnå samme dekning som ansatte. For eksempel må de selv tegne forsikring mot yrkesskader (NOU 2021:9, s. 216-220). For selvstendige med lav inntekt blir slike frivillige ordninger ofte nedprioritert, ettersom økonomien allerede er presset (Alsos et al., 2022, s. 5). Ved langvarig sykdom kan fraværet av slik dekning få særlig alvorlige konsekvenser. Forslag om å innføre en oppdragsgiveravgift for å sikre bedre inntektssikring for selvstendige har vært vurdert, men det er uttrykt bekymring for at obligatoriske ordninger kan føre til lavere honorarer, noe som igjen kan svekke selvstendig næringsdrivendes mulighet til å opprettholde en bærekraftig inntekt (Alsos et al., 2022, s. 6-7).

3. Datamateriale, avgrensning av grupper og indikatorer

3.1. Datamateriale og avgrensning av gruppen selvstendig næringsdrivende

Datamaterialet i denne analysen er hentet fra statistikkene [Inntekter og formue for husholdninger](#) og [Inntekt for personlig næringsdrivende](#).

Inntekter og formue for husholdninger gir en oversikt over privathusholdningenes inntekter og formue i Norge. Statistikken kombinerer en rekke administrative og statistiske registerdata, hvor skattemeldingen er den viktigste kilden. Ulikhetstall og lavinntektsandeler beregnes ut fra dette. Se f.eks. [Hattrem \(2022, s. 9–11\)](#) for en nærmere beskrivelse av datakildene og hvilke inntektskomponenter som er inkludert eller utelatt. Hovedsakelig dekkes alle kontante inntekter husholdningene disponerer.

Inntekt for personlig næringsdrivende bygger også på skattemeldingen, men fokuserer hovedsakelig på skattesystemets virkemåte for personlig næringsdrivende. Statistikken gir oversikt over inntektsregnskapet til denne gruppen, delt etter om hovedinntekten kommer fra næringsvirksomhet eller fra andre inntektskilder som lønn, trygd eller pensjon. Skillet har som hensikt å identifisere de selvstendig næringsdrivende som har næringsinntekt som hovedkilde til livsopphold, i motsetning til dem med blandingsinntekter eller som driver virksomheten som bigeskjeft.

Kjennemerker som organisasjonsform og næringstilknytning hentes fra SSBs Bedrifts- og foretaksregister. Datamaterialet inneholder også detaljerte opplysninger fra næringsspesifikasjonen for enkeltpersonforetak, som er et obligatorisk vedlegg til skattemeldingen.

Avgrensningen av gruppen selvstendig næringsdrivende i denne analysen bygger på skattelovgivningens definisjoner. I vid forstand omfatter dette alle som enten har næringsinntekt eller underskudd i næring. I 2023 gjaldt dette 324 118 bosatte personer i alderen 18 år og eldre. Gruppen inkluderer både innehavere av enkeltpersonforetak og deres ektefeller som har andel i det skattemessige næringsresultatet, samt deltakere i selskap med deltakerfastsetting. Næringsdrivende studenter er ekskludert fra analysen for å sikre en mer relevant avgrensning av målgruppen.

Frilansere som kun mottar vederlag i form av lønn, og arbeidende eiere av aksjeselskap, omfattes ikke av denne definisjonen, slik det er omtalt tidligere.

Det brede utvalget innebærer at mange med begrenset tilknytning til næringsvirksomhet også inngår i gruppen. I 2023 hadde flertallet – 216 262 personer – hovedinntekten sin fra andre kilder enn næringsvirksomhet. Gruppen omfatter blant annet personer som primært er lønnsmottakere, frilansere (honorarer for oppdrag skattlegges som lønn), samt personer som kombinerer næringsinntekt med trygd eller pensjon. Til sammenligning hadde 107 856 personer i samme år hovedinntekten fra næringsvirksomhet. Se også Tabell 1.1 for en nærmere opptelling av gruppene. Forskjeller fra tallene i denne analysen i forhold til [offisiell statistikk](#) (Statistisk sentralbyrå, 2025a) skyldes som nevnt at studenter er ekskludert, og at det er satt en aldersgrense på 18 år.

Statistikken fra [SSBs arbeidskraftundersøkelse \(AKU\)](#) gir også anslag over antallet selvstendig næringsdrivende, men basert på yrkesstatus. Her klassifiseres sysselsatte etter om de hovedsakelig er ansatte/lønnstakere, selvstendig næringsdrivende eller familiearbeidere uten fast avtalt lønn. Hovedkilden for AKU er kvartalsvise, representative utvalg av befolkningen. I 2023 ble det anslått at [126 000 personer var selvstendig næringsdrivende](#) (Statistisk sentralbyrå, 2025b) ifølge denne metoden.

Rasjonalet for å benytte en bred definisjon av de 324 118 personene med tilknytning til næringsvirksomhet, basert på skattelovgivningens kriterier, er å gi et helhetlig bilde av situasjonen for både dem som har næringsvirksomhet som primær aktivitet og dem som i større grad har kombinasjonsinntekter. For å belyse forskjeller mellom undergrupper vil det skilles eksplisitt mellom personer som har hovedinntekten fra næring og dem som har hovedinntekten fra andre kilder.

I analysene benyttes også en sammenligningsgruppe bestående av øvrige personer med lønnsinntekt som ikke inngår i gruppen selvstendig næringsdrivende. Denne gruppen utgjorde 2 798 088 bosatte personer 18 år og eldre i 2023 og brukes som referanse ved analyser av forekomst av lavinntekt blant yrkesaktive.

3.2. Fattigdomsbegrepet, indikatorvalg og definisjon av inntekts- og formuesfattige

Et mål på andelen arbeidende fattige må nødvendigvis operasjonaliseres ved å definere hva man konkret legger i disse to begrepene.

Spørsmålet om hvem som regnes som «fattig» eller å ha lav inntekt er en kompleks problemstilling som har vært sentral i både statistikk og samfunnsforskning i svært lang tid. I Europa og OECD-land er såkalte relative mål på lav inntekt desidert vanligst. De mest utbredte indikatorene i forskningen tar da som regel utgangspunkt i en gitt andel av median disponibel, ekvivalensjustert inntekt, og utgjør dermed et mål på økonomisk avstand til en «typisk» samfunnsborger. Ekvivalensskalaer benyttes for å gjøre husholdninger av ulik størrelse sammenlignbare når det gjelder økonomiske levekår, ved å justere for stordriftsfordeler i forbruk.

Andeler fra 40 til 60 prosent av medianinntekten er vanlig brukt. Eurostat benytter 60 prosent av medianen som lavinntektsgrense, og omtaler inntekter under dette nivået som «i risiko for fattigdom» (*at-risk-of-poverty*) ([Crettaz & Bonoli, 2010](#)).

En del av debatten dreier seg om hvorvidt det å ha lav inntekt heller bør forankres i om man har råd til en bestemt kurv av varer og tjenester – altså et absolutt nivå som representerer et minimum for akseptabelt livsopphold. Andre diskusjoner problematiserer om en inntektsbasert tilnærming i det hele tatt treffer fattigdommens sammensatte karakter. Spesielt gjelder dette hvorvidt indikatorer i større grad bør suppleres med multidimensjonale mål, for eksempel knyttet til materielle og sosiale mangler (*Ibid.*). En lengre diskusjon om de ulike tilnærmingene for å fastsette en lavinntektsgrense er imidlertid ikke noe denne rapporten ønsker å gå i detalj på, og er allerede dekket i flere studier (se f.eks. [Normann \(2009\)](#) for en gjennomgang av norske forhold eller [Hattrem \(2025\)](#) for en oppdatert gjennomgang).

Derfor benyttes blant annet den mest brukte indikatoren for årlig lavinntekt, slik den inngår i SSBs offisielle lavinntektsstatistikk fra Inntekter og formue for husholdninger. Lavinntektsgrensen er satt til 60 prosent av medianinntekten, og EU-skalaen – også kjent som den modifiserte OECD-skalaen – benyttes som ekvivalensskala. Dette er den samme metoden som benyttes av Eurostat, slik omtalt ovenfor. Se for eksempel Hattrem (2022, s. 11–16) og [Sandvik \(2020, s. 12–16\)](#) for en nærmere omtale av styrker og svakheter ved de norske indikatorene.

Personer i studenthusholdninger er ekskludert fra populasjonen i denne analysen, ettersom studielån ikke regnes som inntekt. Dette er vanlig prosedyre, da mange studenter ellers vil fremstå med lav inntekt i en midlertidig livsfase. Se Hattrem (2022, s. 21–22) for nærmere detaljer.

I tillegg suppleres analysen med den vanligste indikatoren for vedvarende lavinntekt, som er definert som å ha gjennomsnittlig ekvivalensjustert inntekt over en treårsperiode lavere enn gjennomsnittlig lavinntektsgrense i samme periode, målt i faste priser. Dette er et strengere kriterium, ettersom det – i tillegg til å fange opp personer med stabilt lave inntekter – også

forutsetter at personen har vært bosatt i Norge sammenhengende i tre år for å kunne klassifiseres som å ha vedvarende lavinntekt (Hattrem, 2022, s. 42–45).

Det kan hevdes at vurderingen av om lav inntekt er et forbigående eller vedvarende fenomen er særlig relevant for gruppen selvstendig næringsdrivende, som i flere studier er funnet å ha større innslag av perioder med lave eller volatile inntekter (Eurofound, 2017a, s. 3; Crettaz & Bonoli, 2010). I Norge hadde for eksempel 20 prosent av de personlig næringsdrivende underskudd i næring i 2023.

Som en tredje, supplerende indikator korrigeres målet for vedvarende lavinntekt ved å ekskludere personer med et visst nivå av formue. Den overordnede tanken bak dette er at en betydelig formue kan omsettes i forbruk, og dermed sikre gode økonomiske levekår selv om husholdningen skulle oppleve en periode med fraværende inntekter (Brandolini et al., 2010). Som oppsummert i [Carter \(2011\)](#), viser flere studier (f.eks. Quadrini, 2000; Cagetti & De Nardi, 2006; Nanda, 2008) at selvstendig næringsdrivende ofte har større formue enn ordinære arbeidstakere. Dette kan blant annet forklares med periodevis høye inntekter og større insentiver til å spare, som en buffer mot usikre framtidige inntekter – en risiko som i mindre grad gjelder for lønnstakere.

Studier av [Sevä & Larsson \(2010\)](#) og Horemans & Marx (2017) peker på at inntektsbaserte indikatorer i mange land har lavere samsvar med mål på materielle mangler blant selvstendig næringsdrivende enn blant andre grupper. Dette kan innebære at de økonomiske levekårene til en del selvstendige undervurderes når man kun ser på inntekt. For eksempel kan oppsparte midler eller formue bundet i bedriften gi økonomisk trygghet selv ved lav årlig inntekt.

Selvstendig næringsdrivende har ofte svakere inntektssikring, for eksempel ved sykdom eller i perioder med lav oppdragsmengde, som gjør de sårbare hvis de ikke har en økonomisk buffer å tære på. Dette styrker argumentet for å vurdere økonomiske levekår på en helhetlig måte ved å se inntekt og formue i sammenheng.

Det er også rimelig å anta at det å ta hensyn til formue i noen grad kan korrigere for eventuell underrapportering av inntekt blant selvstendig næringsdrivende. Flere studier fra nordiske land antyder at slik underrapportering er et reelt fenomen ([Andersson & Lindberg, 2024](#); [Engström & Holmlund, 2009](#); [Nygård et al., 2019](#)). Engström & Holmlund (2009) finner videre for Sverige at selvstendig næringsdrivende som driver enkeltpersonforetak i betydelig større grad underrapporterer inntekter enn dem som driver virksomhet gjennom aksjeselskap. Dette forklares blant annet med at kravene til regnskapsføring og kontroll fra tredjeparter er betydelig mindre strenge for førstnevnte.

Også i Norge har små enkeltpersonforetak normalt kun bokføringsplikt, og ikke full regnskapsplikt ([Altinn, 2025b](#)). For eksempel hadde 95,5 prosent av de 276 935 enkeltpersonforetakene blant selvstendig næringsdrivende i 2023 kun denne typen plikt.

Formuesgrensen som settes for å avgjøre hvorvidt en person både er inntekts- og formuesfattig, må nødvendigvis fastsettes noe vilkårlig. I norsk sammenheng er det benyttet litt ulike grenser.

Hattrem (2022, s. 32–34) beskriver en metode der samlet brutto finanskapital i husholdningen først ekvivalensjusteres og deretter fordeles på husholdningsmedlemmene. En person regnes som inntekts- og formuesfattig dersom vedkommende har årlig lavinntekt kombinert med en ekvivalensjustert formue under en viss andel av den årlige lavinntektsgrensen. Grensene varierer fra 25 prosent av lavinntektsgrensen (tilsvarende tre måneders forbruk basert på likvidert formue) til to ganger lavinntektsgrensen (tilsvarende to års forbruk). Vanligst er å sette grensen for formue lik lavinntektsgrensen.

Sandvik (2020, s. 25) foreslår indikatorer for å måle arbeidende fattige. Når det gjelder lavinntektsgrense, foreslås det å benytte samme grense som Eurostat, med et mulig tillegg av en formuesgrense definert som en ekvivalensjustert brutto finanskapital på 25 prosent av den årlige lavinntektsgrensen. Dette utgjør et av de strengeste kriteriene for formuesfattigdom og vil favne en relativt liten andel av befolkningen, sammenlignet med å bruke lavinntektsgrensen alene som formuesgrense.

Fokuset på finanskapital skyldes at dette er en mer likvid form for formue, som lettere kan omsettes i konsum. [Langørgen et al. \(2024, s. 37–40\)](#) skisserer en alternativ tilnærming der vedvarende lavinntekt kombineres med en formuesgrense basert på medianen av ekvivalensjustert formue – målt både som brutto finanskapital og beregnet nettoformue – i stedet for en andel av lavinntektsgrensen. Fordelen med denne metoden er at formuesgrensen gjøres uavhengig av inntektsmålet, som ellers kan variere med inntektsdefinisjon og valg av nivå (for eksempel 50 eller 60 prosent av medianen)

I denne analysen benyttes sistnevnte tilnærming: En person må både ha vedvarende lavinntekt og en ekvivalensjustert nettoformue og brutto finanskapital under medianen i befolkningen. Medianen for ekvivalensjustert brutto finanskapital i 2023 var på 245 000 kroner, og medianen for ekvivalensjustert nettoformue på 1 117 000 kroner. Kravet til brutto finanskapital tilsvarer dermed noe under den årlige lavinntektsgrensen per forbruksenhet, [som i 2023 var på 286 000 kroner](#) (Statistisk sentralbyrå, 2025c).

3.3. Operasjonaliseringen av «arbeidende» i denne rapporten og ellers

Lohmann og Marx (2018, s. 12) oppsummerer ulike tilnærminger til operasjonalisering av «arbeidende fattige», slik de benyttes av Bureau of Labor Statistics i USA, Eurostat og International Labor Organization (ILO).

[Eurostat](#) kombinerer kriteriet for å være «i risiko for fattigdom» med en definisjon av «arbeidende» som innebærer å være over 18 år og å ha arbeidet deltid eller heltid i minst syv måneder i referanseåret. Til sammenligning opererer ILOs standard med et enklere krav: å ha arbeidet minst én time i referanseuken.

Med utgangspunkt i dette eksisterende rammeverket foreslår Sandvik (2020, s. 25) ulike indikatorer for norske forhold. Disse forslagene varierer i hvor vidt de operasjonaliserer «arbeidende», men er både internasjonalt sammenlignbare og tilpasset den detaljerte informasjonen tilgjengelig i norske registerbaserte sysselsettingsdata, som omfatter for eksempel hel-/deltidsarbeid og antall måneder i arbeid. Det videste kriteriet for å regnes som arbeidende krever en yrkesinntekt (summen av lønns- og næringsinntekter) på to eller tre ganger folketrygdens grunnbeløp (G). Til tross for dette, kan inntektskravet likevel anses å ha en for snever tilnærming til det å være «arbeidende», og vil kunne ekskludere personer med marginal tilknytning til arbeidsmarkedet eller selvstendig næringsdrivende med svakt resultat i inntektsåret.

Snevreste kriterier i Sandvik (2020, s. 25) innebærer tilleggskrav om antall måneder i arbeid og arbeidstid (heltid eller deltid). Det aller snevreste kravet for å defineres som arbeidende er å ha en yrkesinntekt over 2G/3G og å ha vært i heltidsstilling i minst syv måneder. For selvstendig næringsdrivende finnes det ikke detaljerte registerdata om arbeidstid; derfor imputeres denne informasjonen metodisk fra Arbeidskraftundersøkelsen (Statistisk sentralbyrå, 2025d).

Selv om det ikke er opplagt hvor vidt en «arbeidende» populasjon bør defineres, finnes det gode argumenter for en bred definisjon. [Eurofound \(2017b, s. 5\)](#) viser til studier (Ponthieux, 2010; Crettaz, 2015) som påpeker at et vilkårlig krav om syv måneders arbeid i referanseåret risikerer å ekskludere en stor gruppe marginaliserte arbeidere. Disse arbeiderne kan ha lengre perioder med

arbeidsledighet mellom jobber. Å utelate dem kan skape skjevheter ved at de mest sårbare defineres ut av populasjonen, noe som er særlig relevant i økonomiske nedgangstider med økt bruk av permitteringer, arbeidsledighet og korttidskontrakter.

Halleröd et al. (2018) finner, basert på data fra 22 europeiske land, at svært få fullt integrerte i arbeidsmarkedet er fattige. Fattigdom blant arbeidende er primært knyttet til ustabil arbeidsmarkedstilknytning, heller enn lave lønninger. Dette rammer særlig selvstendig næringsdrivende og arbeidstakere i randsonen av arbeidsmarkedet.

I tråd med ønsket om en bredest mulig definisjon inkluderer denne analysen alle næringsdrivende med enten positiv næringsinntekt eller underskudd i inntektsåret. Sammenligningsgruppen, som består av øvrige personer med kun lønnsinntekt eller andre inntekter i kombinasjon med lønn uten tilknytning til næringsvirksomhet, har heller ingen terskelverdi for lønnsinntekten for å regnes som «arbeidende». Avgrensningen fanger dermed opp alle som har utført en eller annen form for arbeid i løpet av et inntektsår, i tråd med intensjonen bak ILO-kravet, slik det også er benyttet av Crettaz og Bonoli (2010). Like fullt vil de sosioøkonomiske gruppene benyttet i kapittel 4.4 ta hensyn til ulik grad av yrkestilknytning for de yrkesaktive slik de er bredt definert her.

Det er imidlertid verdt å merke seg at enkelte næringsdrivendes inntekter kan påvirkes av ekstraordinære forhold, som avvikling av bedriften eller realisering av driftsmidler. Slike hendelser kan føre til betydelige inntekter i avviklingsåret, som i noen tilfeller kan fordeles over flere år for å jevne ut skattebelastningen. Dette gjør at inntekten ikke nødvendigvis reflekterer den faktiske økonomiske aktiviteten i det aktuelle året.

Slike forhold illustrerer utfordringer ved å bruke inntektsbaserte kriterier for å vurdere aktivitetsnivå, spesielt når man benytter norske registerdata som er nært knyttet til skattelovgivningen. Inntekten kan være påvirket av skattemessige tilpasninger og ekstraordinære hendelser, noe som kan gi et misvisende bilde av den reelle aktiviteten.

3.4. Overordnede mekanismer for å forklare arbeidende fattiges situasjon

I forskningslitteraturen fremheves tre sentrale mekanismer som ofte knyttes til økt risiko for lavinntekt blant personer i arbeid: lave arbeidsinntekter, svak eller ustabil tilknytning til arbeidslivet, og en høy forsørgerbyrde i husholdningen. Disse faktorene går igjen i både norske og internasjonale studier og brukes ofte som forklaringsramme for arbeidende fattigdom (se f.eks. Crettaz & Bonoli, 2010). Det bør nevnes at siden det ikke finnes detaljerte registerdata om arbeidstid for de selvstendig næringsdrivende i Norge, vil det kun ved å betrakte inntektsbaserte indikatorer for denne gruppen ikke være mulig å skille lave arbeidsinntekter fra svak yrkestilknytning. I resultatdelen av rapporten vil dermed disse fenomenene begge observeres i form av årlige lave yrkesinntekter. Videre er forekomsten av høy forsørgerbyrde forsøkt målt ved hjelp av indikatorer for barnerike husholdninger og antall barn per voksen.

Lave arbeidsinntekter:

En åpenbar mekanisme er lave lønninger eller svak inntjening blant selvstendig næringsdrivende. Det blir derfor viktig å skille mellom faktisk lave arbeidsinntekter og tilfeller der lav samlet inntekt skyldes deltidsarbeid. Ulike operasjonaliseringer av "lav lønn" benyttes, der det mest utbredte kriteriet er å ha en lønn under to tredjedeler av medianlønnen, målt på individnivå (se f.eks. NOU (2024: 11) for norske forhold).

Svak tilknytning til arbeidsstyrken:

Denne mekanismen er sammensatt, men knyttet til ulike former for lav eller ustabil arbeidsdeltakelse. Én viktig form er undersysselsetting, der personer ønsker å jobbe mer, men ikke

får muligheten (for eksempel ufrivillig deltidsarbeid). For selvstendig næringsdrivende kan svak tilknytning skyldes vansker med å etablere en stabil kundebase.

Ulike former for midlertidig arbeid, kortvarige engasjementer eller intermitterende arbeidsforhold, inkludert enkelte former for frilansarbeid, kan også innebære ustabil inntekt og arbeidstid. Omsorgsoppgaver, som barnepass hjemme, kan ytterligere begrense muligheten til å arbeide heltid, selv om personen ikke nødvendigvis regnes som undersysselsatt.

I moderne europeiske økonomier er lønnsnivåene ofte tilpasset husholdninger der alle voksne er yrkesaktive. Dersom én voksen i husholdningen har liten eller ingen arbeidsinntekt, vil det øke forsørgerbyrden for de andre voksne. Risikoen for lavinntekt blir ytterligere forsterket dersom husholdningen også omfatter barn.

Høyt antall forsørgede i husholdningen:

Det er godt dokumentert at barnerike husholdninger har en betydelig høyere risiko for lavinntekt. Selv med moderate arbeidsinntekter kan forsørgelsesbyrden bli for høy i store husholdninger. Å være aleneforsørger øker naturlig nok risikoen ytterligere. Samlivsbrudd kan føre til lavinntekt ved at én husholdning deles i to, mens behovsnivået per husholdning blir enda høyere i forhold til arbeidsinntektene. Et sentralt forhold blir derfor antallet barn i forhold til antallet voksne i husholdningen.

Crettaz og Bonoli (2010) påpeker at disse mekanismene er sterkt kontekstavhengige. I de nordiske sosialdemokratiske velferdsstatene er risikoen for at disse mekanismene slår ut i fattigdom lavest i Europa. Dette forklares med institusjonelle faktorer som generøse ytelser rettet mot barnefamilier, subsidierte velferdstjenester som barnepass som fremmer kvinners yrkesdeltakelse, samt kollektive lønnsforhandlinger som motvirker lavlønn.

4. Resultater og diskusjon

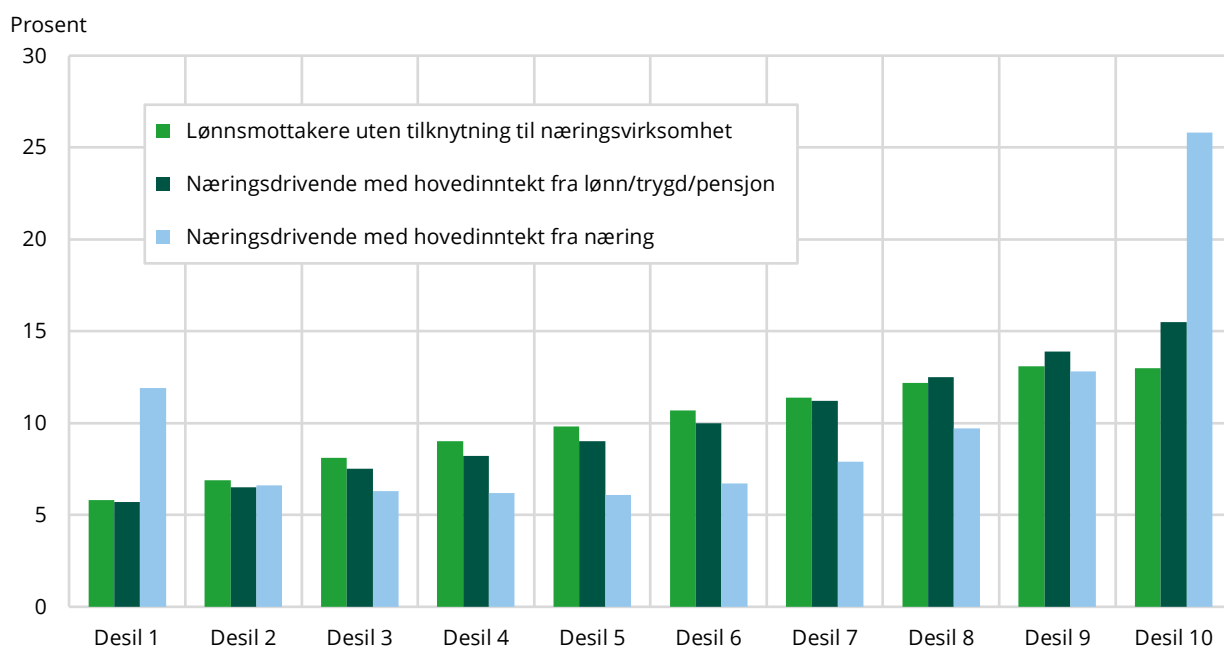
4.1. Selvstendig næringsdrivendes plassering i inntekts- og formuesfordelingen

Etter å ha gjennomgått datagrunnlaget, metodene og grupperingene som benyttes i analysen, presenteres nå resultatene. Først ser vi på hvordan inntekts- og formuesfordelingen varierer mellom næringsdrivende og lønnsinntakere, basert på de avgrensningene som er lagt til grunn.

Næringsdrivende i inntektsfordelingen: Tydelig overrepresentert i toppen – men også i bunnen

Næringsdrivende skiller seg ut i inntektsfordelingen ved å være tydelig overrepresentert i den øverste desilen. Samtidig er variasjonen stor internt i gruppen, særlig blant dem som har hovedinntekt fra næringsvirksomhet. For å fange opp forskjeller internt i gruppen, skilles det mellom dem som har hovedinntekt fra lønn/trygd/pensjon og dem som i hovedsak lever av næring.

Figur 4.1 Andel selvstendig næringsdrivende¹ etter hovedinntektens art og lønnstakere² i nasjonale desiler for ekvivalensjustert inntekt etter skatt (EU60). Studenter ekskludert. Prosent. 2023

¹ Alle over 18 år med skattemessig beløp for næringsinntekt eller underskudd i 2023.

² Alle over 18 år med skattemessig lønnsinntekt som ikke har næringsinntekt eller underskudd i 2023.

Kilde: Inntekt og formue for husholdninger og Inntekt for personlig næringsdrivende, Statistisk sentralbyrå

Figur 4.1 viser plasseringen av de ulike gruppene i den nasjonale ekvivalensjusterte inntektsfordelingen. For det første ser vi at yrkesaktive personer slik operasjonalisert her generelt er overrepresentert [i den øvre delen av fordelingen](#) (Statistisk sentralbyrå, 2025e), noe som ikke er overraskende. Blant næringsdrivende med hovedinntekt fra lønn, trygd eller pensjon og blant dem med hovedinntekt fra næring, finner vi den høyeste andelen i desilene 6 til 10 – litt over 63 prosent. Lønnstakere ligger ikke langt bak, med omtrent 60 prosent i samme del av fordelingen.

Samtidig ser vi betydelig inntektsulikhet blant næringsdrivende som har hovedinntekt fra næring. Det er verdt å merke seg at også absoluttverdien av underskudd regnes som næringsinntekt i denne kategoriseringen. Nærmere 26 prosent av disse befinner seg i desil 10, mens omtrent 12 prosent er plassert i desil 1 i 2023. Av de 12 300 næringsdrivende med hovedinntekt fra lønn/trygd/pensjon i desil 1 i den nasjonale inntektsfordelingen hadde 43 prosent underskudd i næring i 2023. Tilsvarende andel for de 12 800 næringsdrivende med hovedinntekt fra næring i desil 1 var 16

prosent. Kapittel 4.3 går mer i detalj på samvariasjonen mellom underskudd i næring på årlig basis og inntekts- og formuesfattigdom slik det er målt i denne rapporten.

Vi ser altså at næringsdrivende med hovedinntekt fra næring er overrepresentert både i toppen og bunnen av inntektsfordelingen. Dette illustrerer tydelig den store variasjonen i inntektsnivå blant næringsdrivende i enkeltår, og samsvarer med funn fra andre europeiske land (Eurofound, 2010, s. 60–61; Eurofound, 2017a, s. 1; Horemans & Marx, 2017).

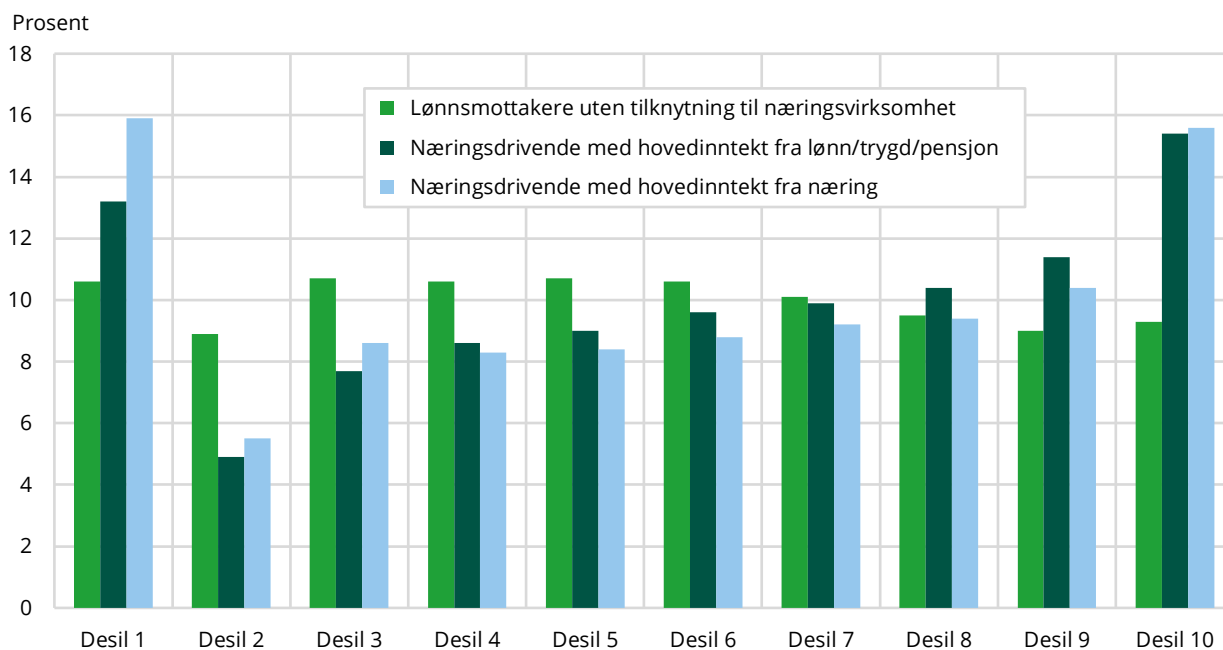
Næringsdrivende har høyere formue, men større ulikhet

Figur 4.2 viser at næringsdrivende er noe overrepresentert i øvre halvdel av formuesfordelingen (målt som ekvivalensjustert nettoformue), men at formuesfordelingen blant dem er klart skjevare enn blant lønnstakere. Dette gjelder både for næringsdrivende som hovedsakelig lever av næringsinntekt (53 prosent i øvre halvdel) og for dem med mest lønn/trygd/pensjon (57 prosent). Lønnstakere er derimot noe underrepresentert i øvre halvdel, med 49 prosent.

Den ekvivalensjusterte nettoformuen (nettoformue er summen av beregnede markedsverdier av eiendeler fratrasket gjeld) er negativ i de to laveste desilene, og median formue i desil 1 var -438 000 kroner blant de blant de 342 300 yrkesaktive som befant seg der. Per definisjon vil yrkesaktive i desil 6 og høyere ha en nettoformue som overstiger grensen for inntekts- og formuesfattigdom, siden denne er definert ved median nettoformue i befolkningen i denne rapporten.

Opphopningen av næringsdrivende i toppen av formuesfordelingen er ikke like markant som for inntekt, men 15–16 prosent av de næringsdrivende befinner seg i den øverste desilen. De 310 400 yrkesaktive i denne gruppen hadde en median nettoformue på 7,9 millioner kroner. Næringsdrivende med hovedinntekt fra næring var også noe overrepresentert i den aller nederste delen av formuesfordelingen (over 21 prosent i desil 1–2), noe som ikke gjaldt for de to andre gruppene.

Figur 4.2 Andel selvstendig næringsdrivende¹ etter hovedinntektens art og lønnstakere² i nasjonale desiler for ekvivalensjustert beregnet nettoformue (EU60). Studenter ekskludert. Prosent. 2023

¹ Alle over 18 år med skattemessig beløp for næringsinntekt eller underskudd i 2023.

² Alle over 18 år med skattemessig lønnsinntekt som ikke har næringsinntekt eller underskudd i 2023.

Kilde: Inntekt og formue for husholdninger og Inntekt for personlig næringsdrivende, Statistisk sentralbyrå

4.2. Andelen inntekts- og formuesfattige selvstendig næringsdrivende på overordnet nivå

Næringsdrivende med hovedinntekt fra næring har høyest andel inntekts- og formuesfattige blant yrkesaktive

Figur 4.3 viser andelen med lavinntekt eller inntekts- og formuesfattigdom blant de tre gruppene av yrkesaktive, målt ved tre ulike indikatorer. Blant lønnstakere og næringsdrivende som har sin hovedinntekt fra lønn, trygd eller pensjon, tegner det seg et lignende mønster: Om lag 6 prosent har årlig lavinntekt, mens litt over 5 prosent har vedvarende lavinntekt.

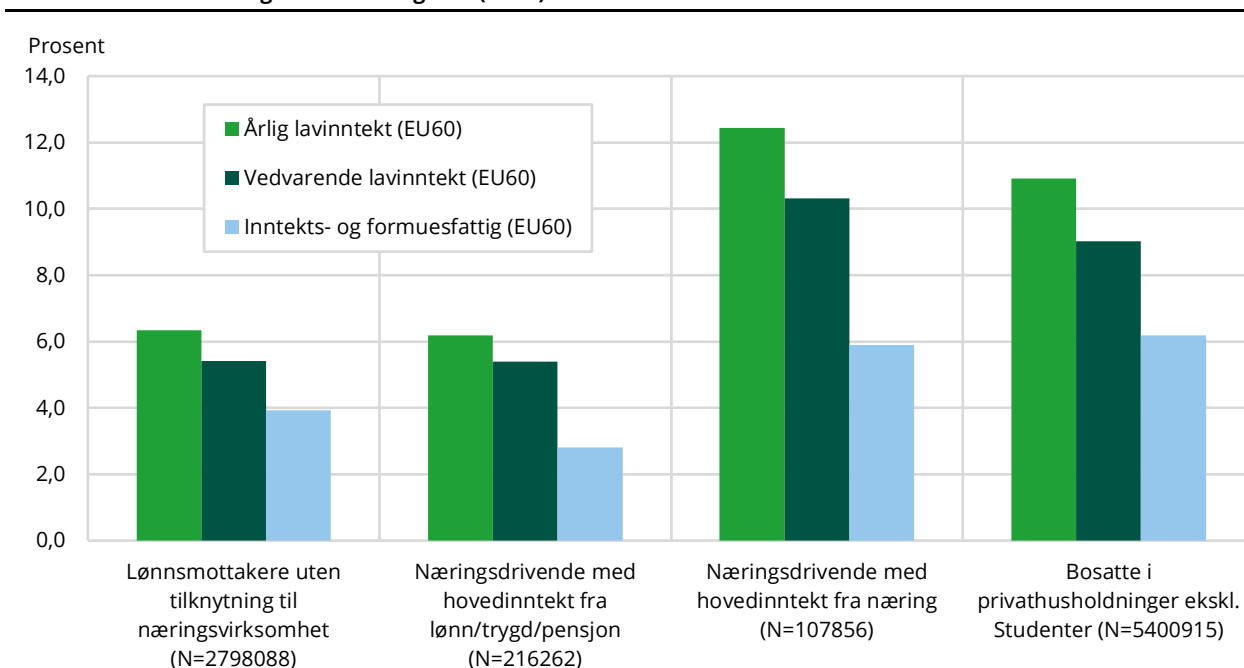
Når lavinntektsandelen justeres for formue, reduseres andelen ytterligere – spesielt blant næringsdrivende med hovedinntekt fra lønn/trygd/pensjon. Kun 2,8 prosent i denne gruppen regnes som både inntekts- og formuesfattige slik målt her. Dette tyder på at mange i denne gruppen har betydelig formue, og dermed økonomiske ressurser som ikke fanges opp av inntektsmålet alene. Begge gruppene – lønnstakere og næringsdrivende med hovedinntekt fra lønn/trygd/pensjon – er underrepresentert blant personer med lavinntekt eller inntekts- og formuesfattigdom nasjonalt, slik man kan forvente for en yrkesaktiv befolkning.

I kontrast ser vi en langt høyere lavinntektsandel blant næringsdrivende som har næring som hovedkilde til livsopphold. I denne gruppen har 12,4 prosent årlig lavinntekt – høyere enn landsgjennomsnittet på 10,9 prosent. De er også overrepresentert blant personer med vedvarende lavinntekt, med 10,3 prosent mot 9,0 prosent nasjonalt. Dette samsvarer med mønstre fra andre europeiske land (Eurofound 2017b, s. 22; Horemans & Marx, 2017).

Samtidig ser vi en betydelig nedgang i andelen «fattige» når vi benytter den strengeste indikatoren – inntekts- og formuesfattigdom. Her faller andelen til 5,9 prosent, en reduksjon på 6,5 prosentpoeng sammenlignet med årlig lavinntekt. Dette er den største absolutte nedgangen mellom indikatorene i noen av gruppene. Over halvparten av dem med årlig lavinntekt blant næringsdrivende, faller dermed utenfor når vi heller ser på indikatoren for inntekts- og formuesfattigdom.

Dette indikerer at mange næringsdrivende med lav inntekt likevel har betydelige økonomiske ressurser i formue. Det understreker behovet for en mer helhetlig tilnærming til måling av økonomisk marginalisering for denne gruppen – slik det også påpekes i tidligere studier, blant annet av Sevä & Larsson (2010) og Horemans & Marx (2017).

Figur 4.3 Andel inntekts- og formuesfattige selvstendig næringsdrivende¹ etter hovedinntekts art, lønnstakere² samt bosatte i privathusholdninger totalt. Årlig lavinntekt, vedvarende lavinntekt og inntekts- og formuesfattigdom (EU60). Studenter ekskludert. Prosent. 2023

¹ Alle over 18 år med skattemessig beløp for næringsinntekt eller underskudd i 2023.

² Alle over 18 år med skattemessig lønnsinntekt som ikke har næringsinntekt eller underskudd i 2023.

Kilde: Inntekt og formue for husholdninger og Inntekt for personlig næringsdrivende, Statistisk sentralbyrå

4.3. Underskudd i næring på årlig basis gir ikke økt risiko for inntekts- og formuesfattigdom

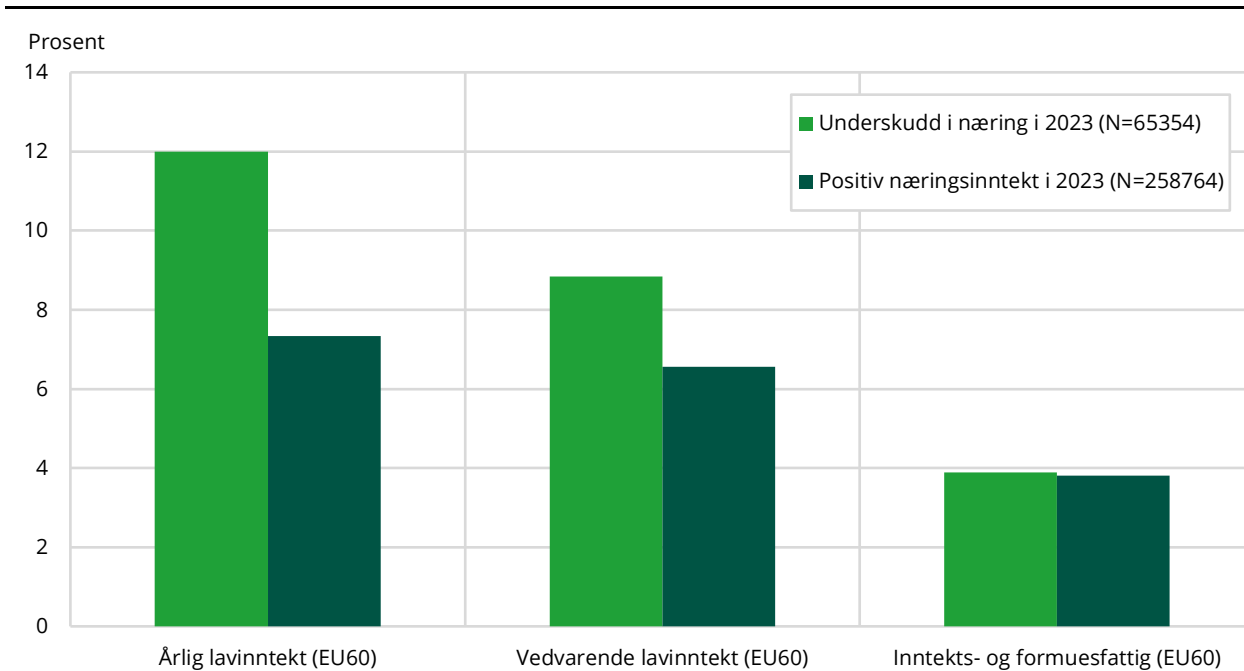
Totalt hadde 65 400 av 324 100 næringsdrivende underskudd i næring i 2023. Blant disse hadde kun 3 600 næringsvirksomhet som hovedinntektskilde sammenlignet med lønn/trygd/pensjon. Underskudd i næring teller i absolutt forstand som å ha inntekt fra næring i denne kategoriseringen.

Som vi ser av Figur 4.4 var personer med underskudd i næring blant næringsdrivende totalt sett overrepresentert blant dem med årlig lavinntekt nasjonalt, i klar motsetning til dem med positiv næringsinntekt. Forskjellen mellom gruppene er betydelig: sannsynligheten for å ha årlig lavinntekt var 64 prosent høyere blant dem med underskudd enn for dem med positive inntekter.

Ved måling av vedvarende lavinntekt reduseres imidlertid andelen med hele 3,2 prosentpoeng, og næringsdrivende med underskudd i 2023 er da ikke lenger overrepresentert nasjonalt.

Når man i tillegg tar hensyn til formuesnivå, reduseres andelen ytterligere. Andelen inntekts- og formuesfattige blant dem med underskudd i 2023 er omtrent på nivå med dem med positiv næringsinntekt – begge ligger rett under 4 prosent. Dette kan tyde på at inntektene i gruppen er mer usikre (Crettaz & Bonoli, 2010), og igjen at mange har økonomiske ressurser bundet opp i formue (Horemans & Marx, 2017).

Figur 4.4 Andel selvstendig næringsdrivende¹ totalt med inntekts- og formuesfattigdom, etter ulike indikatorer og om de hadde positiv næringsinntekt eller underskudd i inntektsåret. Prosent. 2023

¹ Alle over 18 år med skattemessig beløp for næringsinntekt eller underskudd i 2023.

Kilde: Inntekt og formue for husholdninger og Inntekt for personlig næringsdrivende, Statistisk sentralbyrå

4.4. Inndeling etter hovedinntektskilde og grad av yrkestilknytning

For å bedre skille mellom forekomsten av lavinntekt eller inntekts- og formuesfattigdom blant personer med betydelig yrkesinntekt og dem som tilsynelatende har en mer marginal posisjon i arbeidsmarkedet, separeres det i dette delkapittelet ut en egen kategori for personer med sterk yrkestilknytning. I tråd med anbefalingene i Sandvik (2020) benyttes en terskelverdi på yrkesinntekter over to ganger folketrygdens grunnbeløp (2G) for å identifisere dem som kan regnes som å ha sterk yrkestilknytning.

De yrkesaktive slik de er definert i denne rapporten deles igjen i to hovedgrupper: lønsmottakere og selvstendig næringsdrivende. Innen hver av disse skilles det videre i fem undergrupper, basert på hvilken inntektskilde som utgjør det største bidraget på årsbasis. Inndelingen følger klassifikasjonen for sosioøkonomisk status i *Inntekt og formue for husholdninger* (Statistisk sentralbyrå, 2025f).

Det sentrale skillet i denne analysen går altså mellom personer med sterk og svak yrkestilknytning. Med sterk yrkestilknytning menes her at personen:

1. Har en årlig yrkesinntekt (inkludert sykepenger, foreldrepenger og dagpenger) tilsvarende minst to ganger folketrygdens grunnbeløp (2G), og
2. Har høyere samlet yrkesinntekt (inkludert sykepenger, foreldrepenger og dagpenger) enn samlet skattepliktig trygd og pensjon.

Personer som ikke oppfyller begge disse kriteriene, regnes som å ha svak yrkestilknytning – enten fordi inntekten er lavere enn 2G, eller fordi størstedelen av yrkesinntekten kommer fra trygd eller pensjon.

De med sterk yrkestilknytning fordeles i tre undergrupper etter inntektens størrelse – da om de har mest næringsinntekt, herunder fordelt etter om hovedkilden er primærnæring eller annen næring, eller mest lønnsinntekter.

Blant personene med svak yrkestilknytning skilles det mellom de to siste av de fem undergruppene. Personer som har mottatt skattepliktige trygde- eller pensjonsinntekter – som alderspensjon, uføretrygd, arbeidsavklaringspenger eller kvalifiseringsstønad – klassifiseres som «trygdede og pensjonister». Personer som ikke har slike inntekter, men som heller ikke oppfyller kravene for sterk yrkestilknytning, plasseres i restkategorien «Andre inntektskilder».

Det er med andre ord fraværet av skattepliktige trygde- eller pensjonsytelser, slik de er definert her, som er avgjørende for plasseringen i denne siste gruppen «Andre inntektskilder».

Det er verdt å merke seg at skattefrie ytelser slik som sosialhjelp og bostøtte ikke regnes som trygde- eller pensjonsinntekt i denne klassifiseringen.

Legg merke til at dagpenger teller mot å regnes som yrkestilknyttet i avveiningene av inntektene i sosioøkonomisk status i fem deler. Yrkesinntekter isolert defineres vanligvis uten dagpenger, men foreldrepenger og sykepenger inkluderes tidvis i yrkesinntektsbegrepet i offisiell statistikk (finnes to utgaver av denne). Det kan argumenteres for at dagpenger henger sammen med tilknytning til arbeidsmarkedet, slik som også gjelder foreldrepenger og sykepenger.

I Tabell 4.1 og Tabell 4.2 vises andelen og antallet med lavinntekt eller inntekt- og formuesfattigdom blant de yrkesaktive totalt, de selvstendig næringsdrivende totalt og fordelt på fem undergrupper, samt lønnsinntakere uten næringstilknytning totalt og fordelt på de tre relevante undergruppene for disse. I tillegg oppgis en hel rekke sosiodemografiske kjennetegn, med hensikt om å se om det foreligger forskjeller mellom gruppene som kan bidra til å forklare forekomsten av inntekts- og formuesfattigdom. Selve nivået på ekvivalensinntekten (EU60) og ekvivalensjustert nettoformue oppgis i tillegg, siden indikatoren for inntekts- og formuesfattigdom vies særlig oppmerksomhet i denne rapporten.

Av demografiske kjennetegn vises i tabellene gjennomsnittlig alder, samt andelene under 35 år og over 55 år. Kjønnandelene i gruppene oppgis videre, samt andelen innvandrere. Innvandrere er definert som personer som selv har innvandret til Norge og er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og har fire utenlandsfødte besteforeldre. Disse kjennetegnene tas med siden opphopning av unge eller innvandrere kan ha sammenheng med lavinntektsandelen i grupper.

Videre er diverse sosioøkonomiske faktorer som ofte henger sammen med inntektsnivå for grupper inkludert. Andelen med høy og lav utdanning oppgis, der høy utdanning defineres som alt over lavere universitetsnivå, mens lav utdanning utgjør grunnskole eller lavere eller ukjent utdanningsnivå. For å kartlegge eventuelle varierende innslag av arbeidsledighet og stønads- og trygdemottak, som igjen ofte henger sammen med andelen med lavinntekt på gruppenivå, er det laget egne indikatorer for mottak av henholdsvis dagpenger, uføretrygd, sosialstønad og bostøtte, samt en kombinert samlepost for andre trygdeytelser, definert som summen av kvalifiseringsstønad, arbeidsavklaringspenger og introduksjonsstønad.

Siden boligeierskap henger sammen med formuesnivå, er andelen primærboligeiere oppgitt for gruppene. Gårdsbruk er her også definert som primærbolig, siden mange gårdbrukere bor i såkalte våningshus på gårdsbruk. Sist er andelen fagorganiserte med som indikator, mest som en hypotese på om grad av fagorganisering har sammenheng med forekomst av lavinntekt på gruppenivå. Fagorganisering måles her som innbetalt kontingent til enten en arbeidstakerorganisasjon eller en yrkes- eller næringsorganisasjon – sistnevnte typisk fradragsført i næringsspesifikasjonen for enkeltpersonforetak.

Tabell 4.1 Andel inntekts- og formuesfattige og sosiodemografiske kjennetegn blant selvstendig næringsdrivende, etter (hoved)inntektskilde og grad av yrkestilknytning. Prosent, median og gjennomsnitt. 2023

	Selvstendig næringsdrivende ¹						Alle yrkesaktive
	Sterk yrkes- tilknytning ² – næringsinntekt primær	Sterk yrkes- tilknytning ² – nærings- inntekt annen	Sterk yrkes- tilknytning ² – lønnsinntekt	Trygd og pensjon	Andre inntektskilder	Totalt	
Antall	22 965	71 542	144 494	63 417	21 700	324 118	3 122 206
Årlig lavinntekt (Antall)	798	6 026	5 210	5 929	8 848	26 811	204 130
Årlig lavinntekt (pst.)	3,5	8,4	3,6	9,4	40,8	8,3	6,5
Vedvarende lavinntekt (Antall)	546	4 945	4 666	5 040	7 298	22 495	170 059
Vedvarende lavinntekt (pst.)	2,4	7,0	3,3	8,0	35,6	7,0	5,6
Inntekts- og formuesfattig (Antall)	225	2 983	2 832	2 029	4 194	12 263	119 017
Inntekts- og formuesfattig (pst.)	1,0	4,2	2,0	3,2	20,4	3,8	3,9
Ekvivalensinntekt (median)	685 200	579 800	571 800	480 300	329 000	547 300	526 600
Ekvivalensformue (median)	1 182 900	1 598 300	1 184 200	2 940 100	885 100	1 533 500	1 178 800
Alder (snitt)	49	48	45	67	40	50	44
Mann (pst.)	83	66	64	68	51	66	53
Innvandrere (pst.)	4	24	13	6	33	15	20
Høy utdanning (pst.)	15	45	53	39	40	45	42
Lav utdanning (pst.)	25	20	11	17	29	16	20
Primærboligeierskap (pst.)	78	70	76	76	34	72	63
Dagpenger (pst.)	5	3	5	1	7	4	4
Andre trygdeytelser (pst.)	3	3	1	12	0	4	4
Sosialstønad/bostøtte (pst.)	1	2	1	3	8	2	3
Uføretrygd (pst.)	1	1	1	19	0	4	4
Under 35 år (pst.)	19	17	23	3	41	19	32
Over 55 år (pst.)	36	31	23	84	18	37	24
Fagorganisering (pst.)	66	41	63	33	20	49	49

¹ Alle over 18 år med skattemessig beløp for næringsinntekt eller underskudd i 2023.

² Alle med yrkesinntekter over 2G og som har en høyere samlet yrkesinntekt enn skattepliktig trygd og pensjon.

Kilde: Inntekt og formue for husholdninger og Inntekt for personlig næringsdrivende, Statistisk sentralbyrå

Næringsdrivende med sterk yrkestilknytning og hovedinntekt fra primærnæring: Lav inntekts- og formuesfattigdom, høy inntekt

Blant de næringsdrivende med sterk yrkestilknytning i 2023 hadde 94 500 personer – 29 prosent av de 324 100 næringsdrivende – hoveddelen av inntekten sin fra næringsvirksomhet. Av disse hadde 23 000 mest inntekt fra primærnæring, definert som jordbruk, skogbruk, fiske og reindrift.

Bare 1 prosent i denne gruppen var inntekts- og formuesfattige, sammenlignet med 3,9 prosent blant alle yrkesaktive. Gruppen hadde også høyest median ekvivalensjustert inntekt av alle analyserte undergrupper.

Sammenlignet med yrkesaktive generelt, består gruppen i større grad av menn, personer med lav utdanning, høy alder, og boligeiere. De var også overrepresentert blant de som er tilknyttet en yrkes- eller næringsorganisasjon.

Næringsdrivende med sterk yrkestilknytning og hovedinntekt fra andre næringer: Minimalt overrepresentert blant inntekts- og formuesfattige

Blant de næringsdrivende i 2023 hadde 71 500 personer hovedinntekten sin fra næringsvirksomhet utenfor primærnæring, og oppfylte kravene til sterk yrkestilknytning – det vil si yrkesinntekt over 2G og høyere enn samlet trygd og pensjon.

Gruppen er minimalt overrepresentert blant inntekts- og formuesfattige yrkesaktive, med en andel på 4,2 prosent. Samtidig har de nest høyest median ekvivalensjustert inntekt blant alle analyserte grupper.

Menn er klart overrepresentert, og gruppen har en høyere gjennomsnittsalder enn yrkesaktive generelt. Det er også et noe høyere innslag av innvandrere sammenlignet med yrkesaktive ellers.

Næringsdrivende med sterk yrkestilknytning og hovedinntekt fra lønn: Lav andel inntekts- og formuesfattige og høy fagorganisering

Blant de næringsdrivende i 2023 hadde 144 500 personer høyere inntekt fra lønn enn fra næringsvirksomhet. De oppfyller likevel kravene til sterk yrkestilknytning, ettersom samlet yrkesinntekt overstiger både 2G og samlet inntekt fra trygd og pensjon.

Gruppen er klart underrepresentert blant inntekts- og formuesfattige yrkesaktive, med en andel på kun 2,0 prosent – nest lavest av alle grupper. De har også høyere median ekvivalensinntekt enn yrkesaktive generelt.

Gruppen kjennetegnes av høyere utdanningsnivå enn gjennomsnittet, og en stor andel er tilknyttet fagforeninger eller yrkes- og næringsorganisasjoner.

Næringsdrivende med svak yrkestilknytning og mottak av trygd eller pensjon: Høy alder og høy formue

Blant de næringsdrivende med svak yrkestilknytning mottok 63 400 personer i 2023 skattepliktige trygde- eller pensjonsytelser. Av disse mottok 70 prosent alderspensjon fra folketrygden. Gruppen var underrepresentert blant de yrkesaktive med inntekts- og formuesfattigdom med sin andel på 3,2 prosent. Den høye gjennomsnittsalderen i gruppen forklarer trolig det relativt høye nivået på ekvivalensjustert formue.

Sammenlignet med yrkesaktive generelt har denne gruppen et markant høyere mottak av trygdeytelser. Hele 19 prosent mottok uføretrygd, mens 12 prosent mottok andre skattepliktige trygdeytelser – her definert som en samlegruppe bestående av arbeidsavklaringspenger, kvalifiseringsstønad og introduksjonsstønad.

Næringsdrivende med svak yrkestilknytning og uten trygd/pensjon: Klart høyest andel inntekts- og formuesfattige

Alt i alt fremstår restgruppen «Andre inntektskilder» som den mest økonomisk sårbare undergruppen i denne analysen. Kombinasjonen av lav yrkesinntekt, lav utdanning, høyt stønads- og dagpengemottak og lav fagorganisering peker mot ustabil eller løs tilknytning til arbeidsmarkedet. Det er imidlertid ukjent om lavinntekten primært skyldes lave inntektsnivåer i visse bransjer, eller begrenset tilgang på arbeid

Gruppen omfatter 21 700 næringsdrivende som har svak yrkestilknytning (yrkesinntekt under 2G), og som ikke mottok skattepliktige trygde- eller pensjonsytelser i inntektsåret. Sammenlignet med andre næringsdrivende består gruppen av en lavere andel menn og en høyere andel yngre personer, og den har en klar overrepresentasjon av innvandrere.

Dette er gruppen med det høyeste innslaget av inntekts- og formuesfattigdom blant de sosioøkonomiske undergruppene i analysen i dette delkapittelet. Hele 20,4 prosent er inntekts- og formuesfattige, mer enn fem ganger så høyt som blant næringsdrivende totalt. Til tross for sin beskjedne størrelse, har denne gruppen det største antallet inntekts- og formuesfattige næringsdrivende i absolutt forstand – 4 200 personer.

Kun én av fem er enten fagorganisert eller medlem i en yrkes- eller næringsorganisasjon. 7 prosent mottok dagpenger, og 8 prosent sosialstønad eller bostøtte – nivåer som er betydelig høyere enn blant yrkesaktive generelt.

Det kan heller ikke utelukkes at underrapportering av inntekter bidrar til bildet. Flere studier har pekt på dette som en mulig feilkilde i målingen av lavinntekt blant selvstendig næringsdrivende, særlig fordi inntektsopplysninger i registre i stor grad bygger på skattemeldte tall (Andersson & Lindberg, 2024; Engström & Holmlund, 2006; Nygård et al., 2019). Dette kan medføre en systematisk undervurdering av faktisk økonomisk situasjon for enkelte grupper – særlig i deler av næringslivet hvor kontantstrømmer er vanskeligere å kontrollere, eller bokføringen gir indikasjoner på mulig skatteunndragelse.

Uavhengig av dette samsvarer gruppens profil med tidligere funn som viser at lavinntekt blant arbeidende ofte reflekterer løsere eller mer ustabil tilknytning til arbeidsmarkedet. Halleröd et al. (2018) viser blant annet at slike former for sysselsetting – ofte preget av midlertidighet, deltidsarbeid eller manglende forutsigbarhet – i større grad forklarer lavinntekt enn varige lave lønnsnivåer. Dette gjelder særlig for grupper i ytterkanten av arbeidsmarkedet, slik som selvstendig næringsdrivende med svake og ustabile inntekter.

Tabell 4.2 Andel inntekts- og formuesfattige og sosiodemografiske kjennetegn blant lønnstakere, etter (hoved)inntektskilde og grad av yrkestilknytning. Prosent, median og gjennomsnitt. 2023

	Lønnstaker uten næringsstilknytning ¹				Alle yrkesaktive
	Sterk yrkestilknytning ² - lønnsinntekt	Trygd og pensjon	Andre inntektskilder	Totalt	
Antall	2 236 158	301 188	260 742	2 798 088	3 122 206
Årlig lavinntekt (Antall)	77 818	34 733	64 768	177 319	204 130
Årlig lavinntekt (pst.)	3,5	11,5	24,8	6,3	6,5
Vedvarende lavinntekt (Antall)	70 817	24 727	52 020	147 564	170 059
Vedvarende lavinntekt (pst.)	3,2	8,4	21,6	5,4	5,6
Inntekts- og formuesfattig (Antall)	51 013	18 048	37 693	106 754	119 017
Inntekts- og formuesfattig (pst.)	2,3	6,2	15,7	3,9	3,9
Ekvivalensinntekt (median)	544 700	450 300	412 000	524 500	526 600
Ekvivalensformue (median)	1 125 800	1 892 600	714 200	1 145 700	1 178 800
Alder (snitt)	43	57	26	43	44
Mann (pst.)	53	46	45	52	53
Innvandrer (pst.)	20	13	26	20	20
Høy utdanning (pst.)	46	27	21	42	42
Lav utdanning (pst.)	16	30	43	20	20
Primærboligeierskap (pst.)	68	60	9	62	63
Dagpenger (pst.)	4	2	6	4	4
Andre trygdeytelser (pst.)	2	28	0	4	4
Sosialstønad/bostøtte (pst.)	2	11	7	3	3
Uføretrygd (pst.)	1	29	0	4	4
Under 35 år (pst.)	30	15	83	33	32
Over 55 år (pst.)	20	61	3	23	24
Fagorganisering (pst.)	57	23	12	49	49

¹ Alle over 18 år med skattemessig lønnsinntekt som ikke har næringsinntekt eller underskudd i 2023.

² Alle med yrkesinntekter over 2G og som har en høyere samlet yrkesinntekt enn skattepliktig trygd og pensjon.

Kilde: Inntekt og formue for husholdninger og Inntekt for personlig næringsdrivende, Statistisk sentralbyrå

Lønsmottakere med sterk yrkestilknytning: Lav andel inntekts- og formuesfattige, men mange i antall

For å sette de selvstendig næringsdrivende i sammenheng med resten av de yrkesaktive slik gruppen er definert i denne rapporten, ser vi her på tilsvarende sosioøkonomiske grupper blant de nærmere 2,8 millioner personene som kun mottok lønn og ikke hadde næringsinntekt i 2023.

Blant disse hadde i overkant av 2,2 millioner lønsmottakere sterk yrkestilknytning, definert som lønnsinntekt over 2G og høyere enn samlet skattepliktig trygd og pensjon. 2,3 prosent i denne gruppen var inntekts- og formuesfattige – en andel som ligger klart lavere enn gjennomsnittet for alle yrkesaktive.

Samtidig har denne gruppen det største absolutte antallet inntekts- og formuesfattige – totalt 51 000 personer – hovedsakelig på grunn av gruppens størrelse.

Sammenlignet med næringsdrivende med sterk yrkestilknytning, består gruppen i større grad av kvinner, med en kjønnsfordeling på 53 prosent menn. De er også yngre enn næringsdrivende med sterk yrkestilknytning, med en gjennomsnittsalder på 43 år.

Lønsmottakere med svak yrkestilknytning og trygd/pensjon: Høy andel inntekts- og formuesfattige, men ikke blant de mest utsatte

Blant lønsmottakere med svak yrkestilknytning og trygd/pensjon – det vil si lønnsinntekt under 2G eller lavere enn det samlede mottaket av trygd og pensjon – var 6,2 prosent definert som inntekts- og formuesfattige. Dette utgjør en klart overrepresentert andel sammenlignet med yrkesaktive generelt.

Gruppen kjennetegnes av lavt utdanningsnivå, et flertall av kvinner, og et tydelig mønster av trygde- og stønadsmottak. Nesten 29 prosent mottok uføretrygd, 11 prosent mottok sosialstønad eller bostøtte, og 28 prosent mottok andre skattepliktige trygdeytelser, altså arbeidsavklaringspenger, kvalifiseringsstønad eller introduksjonsstønad.

Lønsmottakere med svak yrkestilknytning og uten trygd/pensjon: Yngre og med en svært høy andel inntekts- og formuesfattige

Restgruppen «Andre inntektskilder» blant lønsmottakerne omfatter 260 700 personer i 2023. Personene i denne gruppen har altså svak yrkestilknytning (her lønn under 2G) og mottar heller ikke skattepliktige trygde- eller pensjonsytelser.

15,7 prosent i denne gruppen var inntekts- og formuesfattige – mer enn fire ganger så vanlig som blant yrkesaktive totalt (3,9 prosent). Gruppen skiller seg tydelig ut ved å være svært ung, lavt utdannet, og ha en høy andel innvandrere. De eier sjelden egen bolig, og få er fagorganiserte. Dagpenger er vanligere her enn i noen annen undergruppe blant lønsmottakerne.

Gruppen har flere fellestrekk med den tilsvarende restgruppen blant næringsdrivende –lav alder, lav utdanning, lav organisasjonsgrad og høy andel innvandrere.

4.5. Overrepresenterte sosiodemografiske kjennetegn blant inntekts- og formuesfattige arbeidende

Dette avsnittet ser nærmere på hvilke faktorer som er særlig utbredt blant personer med inntekts- og formuesfattigdom, sammenlignet med den totale gruppen av henholdsvis selvstendig næringsdrivende og lønnstakere uten næringsinntekt. Formålet er å identifisere kjennetegn som korrelerer sterkt med å være inntekts- og formuesfattig slik definert her.

I tillegg til de sosiodemografiske kjennetegnene brukt i Tabell 4.1 og Tabell 4.2, inkluderes det her med en egen indikator for sterk yrkestilknytning, definert igjen som andelen med samlet yrkesinntekt over to ganger folketrygdens grunnbeløp (2G) og høyere enn samlet skattepliktig trygd og pensjon. For selvstendig næringsdrivende tillegges en indikator for om vedkommende har ansatte i enkeltpersonforetak, målt ved fradragsførte lønnskostnader i næringsspesifikasjonen.

Videre benyttes tre indikatorer for [husholdningstyper som ofte er utsatt for lavinntekt](#) (Statistisk sentralbyrå, 2025g), inkludert andelen aleneboende under 35 år, aleneforsørgere og par med tre eller flere barn. I tillegg er det laget en egen indikator for forsørgerbyrde, målt som forholdet mellom antall barn og voksne i husholdningen.

Tabell 4.3 viser andelen personer med disse kjennetegnene blant de 12 236 inntekts- og formuesfattige næringsdrivende sammenlignet med de 324 118 næringsdrivende totalt sett. Tilsvarende vises forekomsten av kjennetegnene blant de 106 754 inntekts- og formuesfattige lønnstakerne sett opp mot totalen av 2 798 088 lønnstakere.

Tabell 4.3 Sosiodemografiske kjennetegn for inntekts- og formuesfattige sammenlignet med hele gruppen av henholdsvis selvstendig næringsdrivende¹ og lønnstakere². Prosent og gjennomsnitt. 2023

	Alle selvstendig næringsdrivende	Inntekts- og formuesfattige selvstendig næringsdrivende	Alle lønnstakere	Inntekts- og formuesfattige lønnstakere
Antall	324 118	12 263	2 798 088	106 754
Alder (snitt)	50	41	43	33
Mann (pst.)	66	62	52	52
Sterk yrkestilknytning (pst.)	74	49	80	48
Har ansatte i foretak (pst.)	7	6	-	-
Aleneboende under 35 år (pst.)	5	20	8	29
Aleneforsørger (pst.)	2	7	3	11
Par med 3 eller flere barn (pst.)	5	8	5	9
Antall barn per voksen (snitt)	0,29	0,36	0,32	0,42
Innvandrere (pst.)	15	45	20	51
Høy utdanning (pst.)	45	34	42	27
Lav utdanning (pst.)	16	36	20	46
Primærboligeierskap (pst.)	82	24	78	17
Dagpenger (pst.)	4	8	4	11
Andre trygdeytelser (pst.)	4	8	4	13
Sosialstønad/bostøtte (pst.)	2	22	3	29
Uføretrygd (pst.)	4	6	4	4
Under 35 år (pst.)	19	36	33	60
Over 55 år (pst.)	37	16	23	6
Fagorganisering (pst.)	49	20	49	21

¹ Alle over 18 år med skattemessig beløp for næringsinntekt eller underskudd i 2023.

² Alle over 18 år med skattemessig lønnsinntekt som ikke har næringsinntekt eller underskudd i 2023.

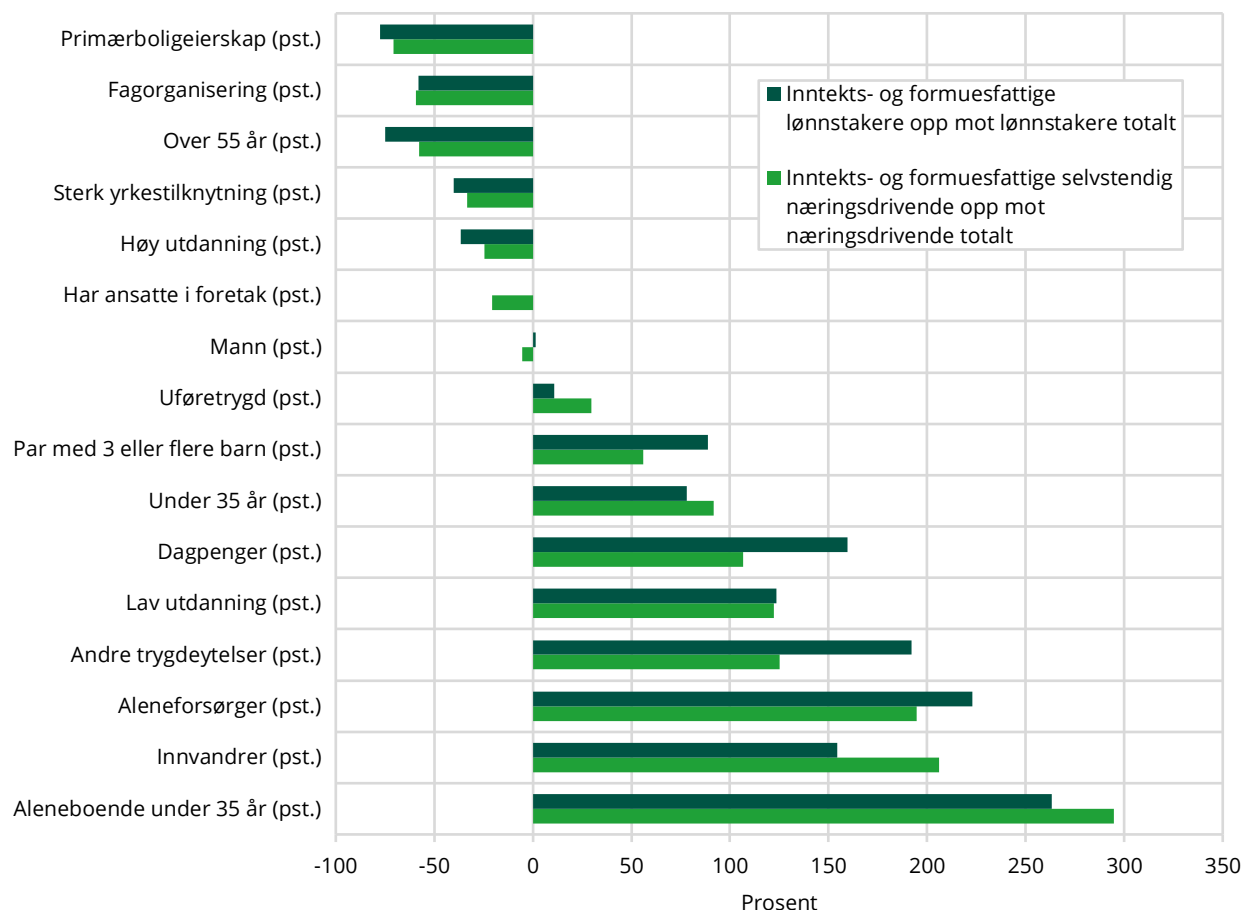
Kilde: Inntekt og formue for husholdninger og Inntekt for personlig næringsdrivende, Statistisk sentralbyrå

For å illustrere hvordan ulike kjennetegn er over- eller underrepresentert blant inntekts- og formuesfattige sammenlignet med hele gruppen av henholdsvis selvstendig næringsdrivende og lønnsinntakere, viser Figur 4.5 relative prosentforskjeller for de utvalgte demografiske og sosioøkonomiske kjennetegn fra Tabell 4.3. Det er med andre ord ikke snakk om absolutte forskjeller i prosentpoeng, men om hvor mye vanligere (positive verdier) eller sjeldnere (negative verdier) hvert kjennetegn er i den inntekts- og formuesfattige gruppen sammenlignet med gruppen totalt sett.

Alder og forsørgerbyrde vises kun som gjennomsnitt i Tabell 4.3. Her ser vi at gjennomsnittsalderen for inntekts- og formuesfattige selvstendig næringsdrivende er 9 år lavere enn for alle næringsdrivende (41 vs. 50 år). Blant lønnstakere er forskjellen enda større: 33 år blant de fattige,

mot 43 år i gruppen totalt. Når det gjelder forsørgerbyrde (barn per voksen), er denne også høyere i lavinntektsgruppene: 0,36 vs. 0,29 blant selvstendige, og 0,42 vs. 0,32 blant lønsmottakere.

Figur 4.5 Relative prosentvise forskjeller i sosiodemografiske kjennemerker mellom inntekts- og formuesfattige sammenlignet med hele gruppen av henholdsvis selvstendig næringsdrivende¹ og lønnstakere². Prosent. 2023

¹ Alle over 18 år med skattemessig beløp for næringsinntekt eller underskudd i 2023.

² Alle over 18 år med skattemessig lønnsinntekt som ikke har næringsinntekt eller underskudd i 2023.

Kilde: Inntekt og formue for husholdninger og Inntekt for personlig næringsdrivende, Statistisk sentralbyrå

Unge, innvandrere og aleneforsørgere klart overrepresentert

Flere grupper er overrepresentert blant inntekts- og formuesfattige. Eksempelvis er andelen aleneboende under 35 år nesten fire ganger så høy blant inntekts- og formuesfattige selvstendig næringsdrivende (+295 %) og over tre og en halv ganger så høy blant inntekts- og formuesfattige lønnstakere (+263 %). Innvandrere, aleneforsørgere og personer med lav utdanning er også kraftig overrepresentert i begge grupper. I tillegg finner vi overrepresentasjon av mottakere av kvalifiseringsstønad, arbeidsavklaringspenger og introduksjonsstønad, samt dagpengemottakere.

Underrepresentert: Eldre, høyt utdannede og boligeiere

Samtidig er enkelte kjennetegn klart underrepresentert blant personer med inntekts- og formuesfattigdom. Dette gjelder særlig personer med høy utdanning, sterk yrkestilknytning, fagorganisering, alder over 55 år, og eierskap til primærbolig – kjennetegn som forekommer betydelig sjeldnere i gruppene med inntekts- og formuesfattigdom enn i totalgruppene. Eksempelvis er andelen boligeiere 71–78 prosent lavere blant de inntekts- og formuesfattige enn blant selvstendig næringsdrivende og lønnstakere totalt.

Blant selvstendig næringsdrivende var andelen med ansatte i enkeltpersonforetak 21 prosent lavere blant inntekts- og formuesfattige enn i gruppen totalt. Dette kan tyde på at virksomheter med økonomiske ressurser til å ansette arbeidstakere er noe mindre utsatt for inntekts- og formuesfattigdom enn andre foretak i Norge.

Inntekts- og formuesfattige yrkesaktive: Ulike risikoprofiler for lønnstakere og selvstendige

Selvstendig næringsdrivende og lønnstakere deler mange av de samme mønstrene, men det finnes også forskjeller. Aleneforsørgere og par med tre eller flere barn er begge overrepresentert blant inntekts- og formuesfattige, men i større grad blant lønnstakere enn blant selvstendig næringsdrivende. Innvandrere er på sin side enda mer overrepresentert blant inntekts- og formuesfattige selvstendig næringsdrivende. Til slutt har lønnstakere en noe høyere andel uføretrygdete blant inntekts- og formuesfattige sammenlignet med selvstendige.

Sammenfall med tidligere analyser og studier

Flere av risikofaktorene som fremheves her, samsvarer godt med tidligere statistiske analyser og internasjonale forskningsstudier. Overrepresentasjonen av aleneforsørgere, innvandrere og personer med lav utdanning blant inntekts- og formuesfattige er i tråd med resultater fra nasjonale analyser, som Sandvik (2020, s. 23–24). Den markante underandelen med sterk yrkestilknytning blant inntekts- og formuesfattige – 33–40 prosent lavere enn i totalgruppen – samsvarer med funn om at lavinntekt ofte henger sammen med få måneder i arbeid, lave stillingsprosjenter (Sandvik, 2020, s. 22) eller korttidskontrakter (Eurofound, 2017b, s. 21). Den lavere andelen næringsdrivende med ansatte i egen bedrift blant de blant inntekts- og formuesfattige følger også et mønster observert i europeiske analyser (Eurofound, 2017b, s. 22; Horemans & Marx, 2017).

Horemans og Marx (2017) peker særlig på høy forekomst av lavinntekt blant selvstendige med lav utdanning, stort forsørgeransvar, ung alder og svak yrkestilknytning. Den sterke overrepresentasjonen av unge aleneboende er også dokumentert i studier fra blant annet Sverige og Tyskland (Crettaz & Bonoli, 2010). Eurofound (2017a, s. 22) viser i tillegg en konsentrasjon av unge blant såkalte «utsatte» og «falske» selvstendig næringsdrivende.

4.6. Næringsspesifikke forskjeller i inntekts- og formuesfattigdom blant selvstendig næringsdrivende

I det siste delkapittelet analyseres forekomsten av inntekts- og formuesfattigdom i ulike næringer blant de selvstendig næringsdrivende som har næringsinntekt som hovedinntektskilde. Dette gjøres for å bedre kunne identifisere sammenhenger mellom næringstilhørighet og økonomisk sårbarhet. Analysen er altså begrenset til de 107 856 næringsdrivende som i 2023 hadde høyere inntekt fra næring enn fra lønn, pensjon eller trygd. I denne gruppen var 5,9 prosent definert som inntekts- og formuesfattige.

Den enkelte næringsdrivende er knyttet til næringsgruppen gjennom rollen som innehaver av enkeltpersonforetak eller deltaker i selskap med deltakerfastsetting, med næring klassifisert etter SN2007 (Statistisk sentralbyrå, 2008). Ektefeller av næringsdrivende som har fått tildelt skattemessig andel av overskuddet i foretaket, men som ikke selv har en aktiv næringsrolle i et foretak, blir dermed holdt utenfor fordelingen. Kun 10 858 personer (om lag 10 prosent) av de selvstendig næringsdrivende som har næringsinntekt som hovedinntektskilde hadde ikke treff på næringstilhørighet og inngår derfor ikke i den næringsvise analysen.

Tabell 4.4 viser fordelingen av inntekts- og formuesfattigdom i ulike næringer, sammen med noen utvalgte risikofaktorer identifisert ved Figur 4.5 i forrige delkapittel som vurderes relevant på næringsnivå. Ikke alle enkelt næringer er vist, men alle næringer med minst 750 selvstendig næringsdrivende med næring som hovedinntekt er inkludert, i tillegg til noen utvalgte mindre

næringer og overordnede næringshovedområder. Tabellen har altså en hierarkisk næringsgruppering, og næringshovedområdene er oppgitt i fet skrift ([Statistisk sentralbyrå, 2025h](#)).

Figur 4.6 viser videre andelene fra høyest til lavest for de næringene som er overrepresentert blant inntekts- og formuesfattige selvstendig næringsdrivende med hovedinntekt fra næring.

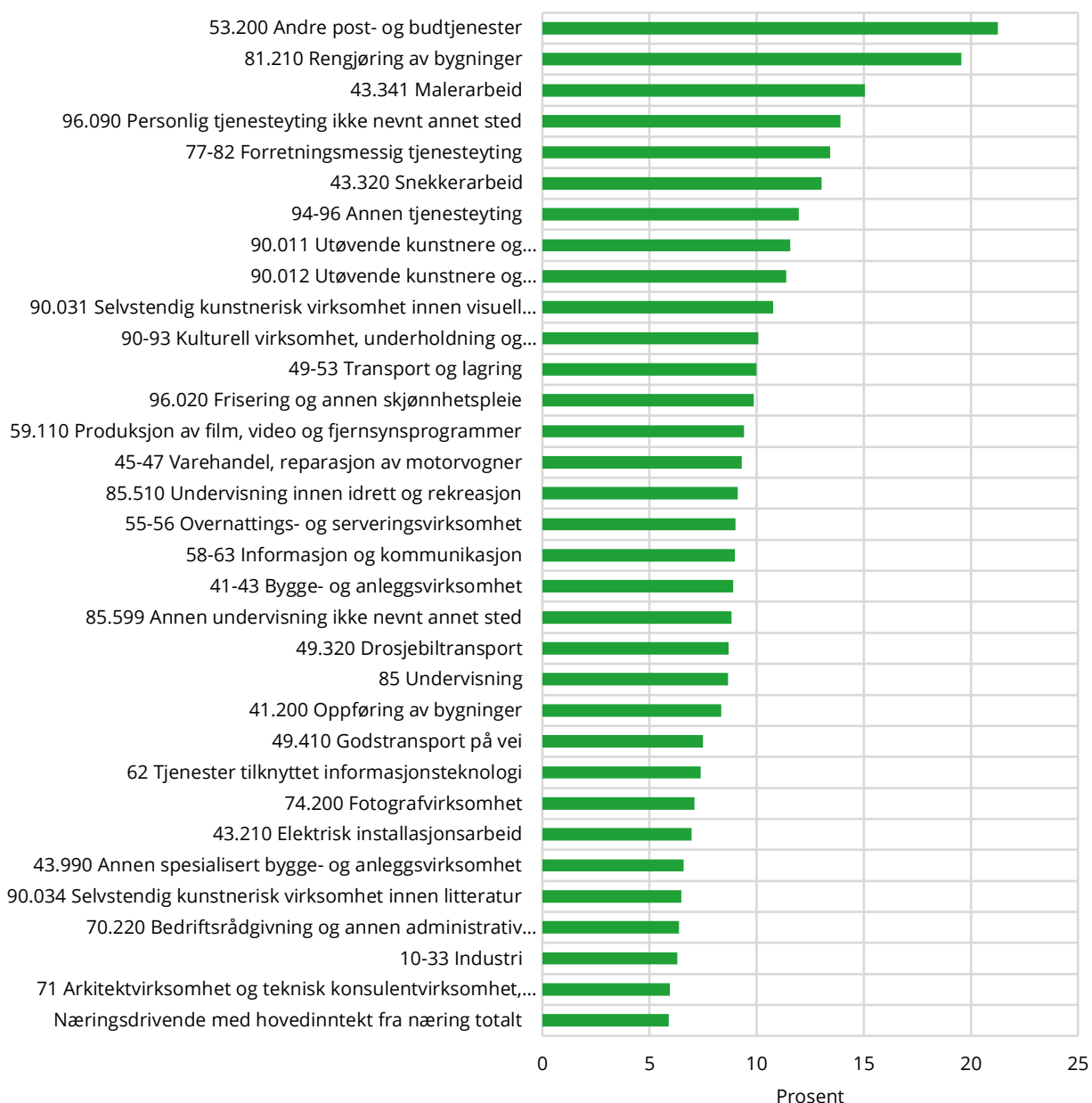
Tabell 4.4 Andel inntekts- og formuesfattige og utvalgte sårbarhetsindikatorer blant selvstendig næringsdrivende med hovedinntekt fra næringsvirksomhet¹, etter næringstilknytning (SN2007). Prosent. 2023

SN2007	Antall	Årlig lavinntekt (pst.)	Vedvarende lavinntekt (pst.)	Inntekts- og formuesfattig (pst.)	Sterk yrkes-tilknytning (pst.)	Inn-vandrere (pst.)	Lav utdanning (pst.)	Under 35 år (pst.)	Fag-organisering (pst.)
01-03 Jordbruk, skogbruk og fiske	20 364	7,6	5,5	2,1	93	3	22	12	73
01.110 Dyrking av korn (unntatt ris), belgvekster og oljeholdige vekster	1 868	8,2	5,1	1,2	94	1	10	7	81
01.190 Dyrking av ettårige vekster ellers	864	9,8	7,3	2,8	92	2	16	8	76
01.410 Melkeproduksjon på storfe	5 375	5,4	3,7	1,5	96	1	17	10	88
01.420 Oppdrett av annet storfe	1 423	8,0	5,4	2,1	94	1	17	16	80
01.451 Sauehold	1 933	8,5	6,8	2,3	91	2	21	10	80
01.500 Kombinert husdyrhold og planteproduksjon	814	6,5	4,4	2,0	93	1	12	2	84
02.200 Avvirkning	1 170	11,1	8,7	2,5	90	1	17	7	67
03.111 Hav- og kystfiske	2 975	4,9	3,3	1,7	95	8	49	18	44
10-33 Industri	2 261	15,2	13,0	6,3	79	18	23	12	25
41-43 Bygge- og anleggsvirksomhet	11 490	16,2	12,4	8,9	89	31	31	15	25
41.200 Oppføring av bygninger	4 013	15,4	11,2	8,4	90	29	24	16	25
43.120 Grunnarbeid	1 436	8,9	7,0	3,5	93	3	30	22	41
43.210 Elektrisk installasjonsarbeid	231	11,7	11,3	7,0	89	10	13	12	25
43.221-43.223 VVS-arbeid	452	11,7	9,4	4,2	90	17	20	14	26
43.320 Snekkerarbeid	2 598	21,0	16,5	13,0	86	45	36	14	20
43.341 Malerarbeid	1 072	23,1	19,2	15,1	86	57	41	13	18
43.990 Annen spesialisert bygge- og anleggsvirksomhet	924	14,7	10,4	6,6	92	27	33	12	26
45-47 Varehandel, reparasjon av motorvogner	3 907	20,5	18,1	9,3	75	24	30	15	17
49-53 Transport og lagring	8 114	17,3	14,3	10,0	92	54	51	16	32
49.320 Drosjebiltransport	4 786	15,9	13,3	8,7	95	64	50	11	40
49.410 Godstransport på vei	1 915	12,2	10,4	7,5	92	23	49	15	25
53.200 Andre post- og budtjenester	1 073	32,4	26,6	21,3	79	72	62	40	9
55-56 Overnattings- og serveringsvirksomhet	1 361	18,5	15,9	9,0	84	54	42	14	26
58-63 Informasjon og kommunikasjon	2 649	19,9	16,3	9,0	72	19	17	37	20
59.110 Produksjon av film, video og fjernsynsprogrammer	831	22,5	17,3	9,4	70	15	13	51	24
62 Tjenester tilknyttet informasjonsteknologi	1 228	16,4	14,0	7,4	76	24	19	27	16
68 Omsetning og drift av fast eiendom	1 409	11,4	8,1	2,1	92	5	16	6	40

		Årlig lavinntekt (pst.)	Vedvarende lavinntekt (pst.)	Inntekts- og formues- fattig (pst.)	Sterk yrkes- tilknytning (pst.)	Inn- vandrer (pst.)	Lav utdanning (pst.)	Under 35 år (pst.)	Fag- organisering (pst.)
SN2007	Antall								
68.209 Utleie av egen eller leid fast eiendom ellers	1 236	11,7	8,4	2,2	93	5	17	6	40
69-75 Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	9 658	12,6	10,5	5,3	82	16	11	18	28
69.100 Juridiske tjenesteyting	1 791	2,0	1,1	0,3	98	2	0	1	33
70.220 Bedriftsrådgivning og annen administrativ rådgivning	1 255	15,5	12,4	6,4	80	21	13	14	22
71 Arkitekt-virksomhet og teknisk konsulent-virksomhet, og teknisk prøving og analyse	1 228	12,0	11,5	6,0	85	20	13	11	31
74.200 Fotografvirksomhet	1 194	17,6	14,2	7,1	73	20	18	36	23
75.000 Veterinærtjenester	522	4,0	3,3	0,8	98	8	1	27	90
77-82 Forretningsmessig tjenesteyting	3 675	22,1	19,3	13,4	75	47	37	19	18
81.210 Rengjøring av bygninger	1 540	26,7	24,4	19,6	68	85	54	18	12
85 Undervisning	3 021	18,3	16,8	8,7	71	25	15	31	26
85.530 Trafikkskoleundervisning	260	2,7	1,5	0,8	97	9	9	11	40
85.510 Undervisning innen idrett og rekreasjon	1 412	19,3	17,3	9,1	70	25	19	42	20
85.599 Annen undervisning ikke nevnt annet sted	816	19,7	18,0	8,8	69	26	14	15	27
86-88 Helse- og sosialtjenester	15 222	3,2	2,7	1,3	95	17	2	18	83
86.(211/221/222) Legetjenester	4 912	1,2	0,6	0,2	99	23	0	14	96
86.230 Tannhelsetjenester	2 202	2,2	2,1	1,1	98	23	0	30	93
86.902 Fysioterapitjeneste	3 343	1,8	1,6	0,8	98	9	0	18	84
86.905 Klinisk psykologtjeneste	990	3,0	1,6	0,3	97	9	0	7	94
90-93 Kulturell virksomhet, underholdning og fritidsaktiviteter	7 508	22,0	20,3	10,1	69	14	14	36	41
90.011 Utøvende kunstnere og underholdnings-virksomhet innen musikk	2 572	23,3	21,2	11,6	68	12	14	43	46
90.012 Utøvende kunstnere og underholdnings-virksomhet innen scenekunst	775	21,0	20,1	11,4	71	14	9	57	44
90.031 Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen visuell kunst	1 467	28,4	26,6	10,8	59	22	11	21	37
90.034 Selvstendig kunstnerisk virksomhet innen litteratur	1 002	18,1	16,1	6,5	76	9	9	15	41
94-96 Annen tjenesteyting	6 129	19,5	17,4	12,0	73	39	32	24	15
96.020 Frisering og annen skjønnhetspleie	3 934	16,0	14,0	9,9	77	36	27	24	12
96.090 Personlig tjenesteyting ikke nevnt annet sted	1 039	22,2	19,4	13,9	75	32	38	35	14
Andre næringer	230	8,3	6,6	2,6	87	10	30	11	33
Ukjent næringstilknytning	10 858	5,6	4,3	2,4	90	17	29	29	27
Totalt	107 856	12,4	10,3	5,9	86	21	23	20	43

¹ Alle over 18 år med høyere inntekt eller underskudd fra næring enn inntekt fra lønn, pensjon eller trygd.

Kilde: Inntekt og formue for husholdninger og Inntekt for personlig næringsdrivende, Statistisk sentralbyrå

Figur 4.6 Andel inntekts- og formuesfattige blant selvstendig næringsdrivende med hovedinntekt fra næringsvirksomhet¹, etter overrepresenterte næringstilknytninger (SN2007). Prosent. 2023

¹ Alle over 18 år med høyere inntekt eller underskudd fra næring enn inntekt fra lønn, pensjon eller trygd.

Kilde: Inntekt og formue for husholdninger og Inntekt for personlig næringsdrivende, Statistisk sentralbyrå

Høyest inntekts- og formuesfattigdom i budtjenester, rengjøring og visse håndverksnæringer

Enkelte næringer peker seg klart ut med særlig høy andel inntekts- og formuesfattige blant selvstendig næringsdrivende med hovedinntekt fra næring. I andre post- og budtjenester er godt over én av fem inntekts- og formuesfattige, fulgt av rengjøring av bygninger (20 prosent) og malerarbeid (15 prosent). I motsatt ende av skalaen finner vi næringsdrivende innen typiske frie profesjoner, som leger, advokater og kliniske psykologer, hvor inntekts- og formuesfattigdom knapt forekommer.

Lav utdanning, lav fagorganisering og høy innvanderandel går igjen i utsatte næringer

Et tydelig mønster er at næringer med stor andel personer med grunnskole som høyeste utdanning også har høy forekomst av inntekts- og formuesfattigdom. Dette gjelder blant annet servering,

personlig tjenesteyting, rengjøring, budtjenester og malerarbeid. Et unntak er hav- og kystfiske, som til tross for høy andel lavt utdannede, har relativt lav forekomst av inntekts- og formuesfattigdom.

Næringer med lav organisasjonsgrad har jevnt over høyere forekomst av inntekts- og formuesfattigdom. Dette gjelder blant annet frisering og annen personlig tjenesteyting, varehandel, og rengjøring

Det samme gjelder næringer med høy innvandrерandel, slik som drosjetransport, budtjenester, snekkerarbeid, malerarbeid og rengjøring, hvor inntekts- og formuesfattigdom forekommer hyppigere.

Unge dominerer i mange av næringene med høyest inntekts- og formuesfattigdom

Alderssammensetningen varierer mellom næringene, og næringer med stor andel unge under 35 år har også høyere andel inntekts- og formuesfattige. Dette gjelder særlig innen utøvende kunst og underholdning, undervisning innen idrett og rekreasjon, film og scenekunst, og igjen budtjenester. Det er mulig at denne alderssammensetningen bidrar til økonomisk utsatthet som følge av kortere arbeidsmarkedserfaring og svakere yrkestilknytning.

Opphopningen av inntekts- og formuesfattigdom i visse næringer – særlig enkelte næringer innen bygg og anlegg, personlig tjenesteyting og transport og lagring – samsvarer med det som grovt beskrives som «sårbare» eller «falske» selvstendig næringsdrivende i Eurofound (2017a, s. 21). Et mulig unntak er jordbruksnæringen, hvor norske næringsdrivende fremstår som klart mindre utsatte enn sine europeiske motparter.

Overrepresentasjonen av de nevnte utsatte næringene i nedre del av inntektsfordelingen stemmer også godt overens med funn i Eurofound (2010, s. 60). Et mulig avvik er enkelt næringer innen bygg og anlegg som i denne analysen fremstår som relativt mer utsatt i Norge i forhold til andre næringer enn i den europeiske sammenlikningen, samt jordbruk og fiske, der norske næringsdrivende har relativt lite forekomst av inntekts- og formuesfattigdom.

Også i norsk forskning har lignende mønstre blitt trukket frem. Alsos et al. (2022, s. 25) peker på næringsdrivende innen frisering, skjønnhetspleie og annen personlig tjenesteyting, samt i kunstneriske og kreative yrker, som særlig utsatt for lav inntjening. Dette gjenspeiles i resultatene i denne analysen, hvor flere av disse bransjene har høy forekomst av inntekts- og formuesfattigdom.

Referanser

- Alsos, K., Nergaard, K., & Thorbjørnsen, S. (2022). *Velferdsordninger for selvstendig næringsdrivende: Utfordringer og tilpasninger* (Fafo-rapport 2022:12). Fafo.
<https://www.fafo.no/images/pub/2022/20814.pdf>
- Altinn. (2025a, 17. mars). Aksjeselskap (AS). <https://info.altinn.no/starte-og-drive/starte/valg-av-organisasjonsform/aksjeselskap/>
- Altinn. (2025b, 17. mars). Regnskapsplikt. <https://info.altinn.no/starte-og-drive/regnskap-og-revisjon/regnskap/regnskapsplikt>
- Andersson, F. W., & Lindberg, J. (2024). *Entrepreneurs and their tax evasion: How does it affect the distribution of income and poverty estimates?* Paper presented at the 38th IARIW General Conference, London. https://iariw.org/wp-content/uploads/2024/08/IARIW_Andersson-2.pdf
- Brandolini, A., Magri, S., & Smeeding, T. M. (2010). Asset-Based Measurement of Poverty. *Journal of Policy Analysis and Management*, 29(2), 267–284. <http://www.jstor.org/stable/20685183>
- Carter, S. (2011). The rewards of entrepreneurship: Exploring the incomes, wealth, and economic well-being of entrepreneurial households. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 35(1), 39–55. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2010.00422.x>
- Crettaz, E., & Bonoli, G. (2010). Worlds of working poverty: Cross-national variation in the mechanisms that lead to poverty among workers (LIS Working Paper Series No. 539). Luxembourg Income Study. <https://www.lisdatacenter.org/wps/liswps/539.pdf>
- Engström, P., & Holmlund, B. (2009). Tax evasion and self-employment in a high-tax country: Evidence from Sweden. *Applied Economics*, 41(19), 2419–2430. <https://doi.org/10.1080/00036840701765452ideas.repec.org+4>
- Eurofound. (2010). *Self-employed workers: Industrial relations and working conditions* (Eurofound Comparative Study). European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/docs/comparative/tn0801018s/tn0801018s.pdf
- Eurofound. (2017a). *Exploring self-employment in the European Union*. Publications Office of the European Union. <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2017/exploring-self-employment-european-union>
- Eurofound. (2017b). *In-work poverty in the EU*. Publications Office of the European Union. <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2017/work-poverty-eu>
- Halleröd, B., Ekbrand, H., & Bengtsson, M. (2015). In-work poverty and labour market trajectories: Poverty risks among the working population in 22 European countries. *Journal of European Social Policy*, 25(5), 473–488. <https://doi.org/10.1177/0958928715608794>
- Hattrem, A. (Red.). (2022). *Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2022* (Rapporter 2022/45). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/okonomi-og-levekar-for-lavinntektsgrupper-2022>
- Hattrem, A. (2025, 2. juli). *Hvor mange er fattige i Norge?* Statistisk sentralbyrå. Hentet 14. august 2025, fra <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/hvor-mange-er-fattige-i-norge>
- Horemans, J., & Marx, I. (2017). *Poverty and material deprivation among the self-employed in Europe: An exploration of a relatively uncharted landscape* (IZA Discussion Paper No. 11007). Institute of Labor Economics (IZA). <https://docs.iza.org/dp11007.pdf>

- Køber, T. (2020, 25. mars). *Hvor mange frilansere er det?* Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/hvor-mange-frilansere-er-det>
- Langørgen, A., Barstad, A., Eika, L., & Wiik, K. A. (2024). *Måling av barnefattigdom: Utredning av supplerende fattigdomsmål* (Rapporter 2024/7). Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/maling-av-barnefattigdom-utredning-av-supplerende-fattigdomsmal>
- Lohmann, H., & Marx, I. (Eds.). (2018). *Handbook on in-work poverty*. Edward Elgar Publishing.
<https://doi.org/10.4337/9781784715632>
- Normann, T. M. (2009). Inntektsfattig eller levekårsfattig? Det vanskelige fattigdomsbegrepet. *Samfunnsspeilet*, 23(2), 12–19. <https://www.ssb.no/a/samfunnsspeilet/utg/200902/ssp.pdf>
- NOU 2021: 9. (2021). *Den norske modellen og fremtidens arbeidsliv: Utredning om tilknytningsformer og virksomhetsorganisering*. Arbeids- og sosialdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2021-9/id2862895/>
- NOU 2024: 11. (2024). *Lavlønn i Norge*. Arbeids- og inkluderingsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2024-11/id3045067/>
- Nygård, O. E., Slemrod, J., & Thoresen, T. O. (2019). Distributional implications of joint tax evasion. *The Economic Journal*, 129(620), 1894–1923. <https://doi.org/10.1111/econj.12619>
- Sandvik, L. (2020). *I jobb, men fattig: Hvordan belyse forekomst av lavinntekt blant yrkestilknyttede i Norge* (Notater 2020/44). Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/_attachment/441084?_ts=17675b07fb0
- Sevä, I. J., & Larsson, D. (2015). Are the self-employed really that poor? Income poverty and living standard among self-employed in Sweden. *Society, Health & Vulnerability*, 6(1).
<https://doi.org/10.3402/vgi.v6.26148>
- Spasova, S., Bouget, D., Ghailani, D., & Vanhercke, B. (2017). *Access to social protection for people working on non-standard contracts and as self-employed in Europe: A study of national policies*. European Social Policy Network (ESPN), European Commission.
<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/fb235634-e3a7-11e7-9749-01aa75ed71a1/language-en>
- Statistisk sentralbyrå. (2008). Standard for næringsgruppering (NOS D383).
https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/nos_d383/nos_d383.pdf
- Statistisk sentralbyrå. (2025a, 24. januar). Inntekt for personlig næringsdrivende.
<https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/statistikk/inntekter-personlig-naeringsdrivende>
- Statistisk sentralbyrå. (2025b, 10. februar). Tabell 11131: Sysselsatte (1 000 personer), etter kjønn, næring (SN2007) og yrkesstatus (1 000 personer) 2008–2024 [Arbeidskraftundersøkelsen].
<https://www.ssb.no/statbank/table/11131>
- Statistisk sentralbyrå. (2025c, 15. januar). Tabell 09593: Lavinntektsgrenser i kroner (EU- og OECD-skala), etter husholdningstype 2009–2023 [Inntekt og formue for husholdninger].
<https://www.ssb.no/statbank/table/09593>
- Statistisk sentralbyrå. (2025d, 22. mai). Arbeidskraftundersøkelsen. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/arbeidskraftundersokelsen>
- Statistisk sentralbyrå. (2025e, 15. januar). Tabell 12682: Desilfordelt inntekt etter skatt per forbrukseining (EU-skala). Gjennomsnitt i løpende og faste kroner og tal på personar 2004–2023 [Inntekt og formue for husholdninger]. <https://www.ssb.no/statbank/table/12682>

Statistisk sentralbyrå. (2025f, 15. januar). Inntekt og formue for husholdninger.

<https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/statistikk/inntekts-og-formuesstatistikk-for-husholdninger>

Statistisk sentralbyrå. (2025g, 5. februar). Tabell 09008: Personer i husholdninger med vedvarende lavinntekt (EU- og OECD-skala), etter ulike kjennemerker. Treårsperiode. Prosent 1997–1999 – 2021–2023 [Inntekt og formue for husholdninger]. <https://www.ssb.no/statbank/table/09008>

Statistisk sentralbyrå. (2025h). *Standard for næringsgruppering (SN2007)*. I Klass: Standarder og klassifikasjoner. Hentet 14. august 2025, fra <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/6/om>

Sundt, C., & Lien, H. H. (2018). *Selvstendig næringsdrivende og deres avhengighet av enkeltkunder* (SSB analyse 2018/24). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/fa-selvstendig-naeringsdrivende-er-avhengige-av-kun-en-enkeltkunde>

Thorsdalen Wik, J. (2019, 29. august). *Aleris-dommen: Vern mot egen vilje?* Rett24. <https://rett24.no/articles/aleric-dommen-vern-mot-egen-vilje-1>

Figurregister

Figur 4.1	Andel selvstendig næringsdrivende ¹ etter hovedinntektsart og lønnstakere ² i nasjonale desiler for ekvivalensjustert inntekt etter skatt (EU60). Studenter ekskludert. Prosent. 2023	19
Figur 4.2	Andel selvstendig næringsdrivende ¹ etter hovedinntektsart og lønnstakere ² i nasjonale desiler for ekvivalensjustert beregnet nettoformue (EU60). Studenter ekskludert. Prosent. 2023	20
Figur 4.3	Andel inntekts- og formuesfattige selvstendig næringsdrivende ¹ etter hovedinntektsart, lønnstakere ² samt bosatte i privathusholdninger totalt. Årlig lavinntekt, vedvarende lavinntekt og inntekts- og formuesfattigdom (EU60). Studenter ekskludert. Prosent. 2023.....	22
Figur 4.4	Andel selvstendig næringsdrivende ¹ totalt med inntekts- og formuesfattigdom, etter ulike indikatorer og om de hadde positiv næringsinntekt eller underskudd i inntektsåret. Prosent. 2023	23
Figur 4.5	Relative prosentvise forskjeller i sosiodemografiske kjennemerker mellom inntekts- og formuesfattige sammenlignet med hele gruppen av henholdsvis selvstendig næringsdrivende ¹ og lønnstakere ² . Prosent. 2023.....	30
Figur 4.6	Andel inntekts- og formuesfattige blant selvstendig næringsdrivende med hovedinntekt fra næringsvirksomhet ¹ , etter overrepresenterte næringstilknytninger (SN2007). Prosent. 2023.....	34

Tabellregister

Tabell 1.1	Antall selvstendige næringsdrivende ¹ etter hovedkilde til livsopphold og antall lønnsinntakere uten næringstilknytning ² . Studenter ekskludert. Personer. 2023.....	7
Tabell 4.1	Andel inntekts- og formuesfattige og sosiodemografiske kjennetegn blant selvstendig næringsdrivende, etter (hoved)inntektskilde og grad av yrkestilknytning. Prosent, median og gjennomsnitt. 2023	25
Tabell 4.2	Andel inntekts- og formuesfattige og sosiodemografiske kjennetegn blant lønnsstakere, etter (hoved)inntektskilde og grad av yrkestilknytning. Prosent, median og gjennomsnitt. 2023.....	27
Tabell 4.3	Sosiodemografiske kjennetegn for inntekts- og formuesfattige sammenlignet med hele gruppen av henholdsvis selvstendig næringsdrivende ¹ og lønnsstakere ² . Prosent og gjennomsnitt. 2023.....	29
Tabell 4.4	Andel inntekts- og formuesfattige og utvalgte sårbarhetsindikatorer blant selvstendig næringsdrivende med hovedinntekt fra næringsvirksomhet ¹ , etter næringstilknytning (SN2007). Prosent. 2023.....	32